

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

URŠKA SALOPEK

ZAPOSLOVANJE V MALIH PODJETJIH V SLOVENIJI

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2004

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

URŠKA SALOPEK

MENTOR: red.prof.dr.IVAN SVETLIK

ZAPOSLOVANJE V MALIH PODJETJIH V SLOVENIJI

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2004

KAZALO

1. UVOD.....	1
2. POJMOVNO TEORETIČNA IZHODIŠČA.....	4
2.1. MALA PODJETJA.....	4
2.1.1. Mala podjetja – sestavina gospodarstva.....	4
2.1.2. Definicija malih podjetij.....	5
2.1.3. Mala podjetja v Sloveniji.....	8
2.2. ZAPOSLOVANJE.....	10
2.2.1. Brezposelnost in trg delovne sile.....	10
2.2.2. Zaposlovanje in politika zaposlovanja.....	14
2.2.3. Samozaposlovanje.....	16
3. STANJE ZAPOSLOVANJA V MALIH PODJETJIH.....	17
4. EVROPSKA STRATEGIJA ZAPOSLOVANJA.....	22
4.1. RAZVOJ POLITIKE ZAPOSLOVANJA V EVROPSKI UNIJI.....	22
4.2. PODJETNIŠKO OKOLJE.....	26
4.3. URESNIČEVANJE EVROPSKE STRATEGIJE ZAPOSLOVANJA V SLOVENIJI.....	30
4.3.1. Nacionalni program razvoja trga dela in zaposlovanja do leta 2006.....	31
4.3.2. Akcijski program zaposlovanja v Sloveniji za leto 2000 in 2001.....	32
4.3.3. Program aktivne politike zaposlovanja za leto 2003.....	35

5. NEPOSREDNO IZVAJANJE AKTIVNE POLITIKE	
ZAPOSLOVANJA.....	38
5.1. ZAVOD ZA ZAPOSLOVANJE.....	38
5.1.1. Spodbujanje samozaposlovanja.....	39
5.1.2. Povračila prispevkov delodajalcem.....	41
5.2. PREPOZNAVNOST ZAVODA ZA ZAPOSLOVANJE.....	46
6. ZAKLJUČEK.....	49
7. SEZNAM LITERATURE.....	52

1. UVOD

Slovenija je mlada država, ki je preživela šele prvo celo desetletje od koraka osamosvojitve. Na poti svoje samostojnosti se srečuje z problemi, katere poznajo tudi druge države in jih skuša reševati na najboljši način. V procesu oblikovanja suverene države, ki bo svojim državljanom ponudila kar največ, se skuša prilagajati vsem dejavnikom in spremembam, ki se pojavljajo na poti razvoja.

Spremembe se dogajajo na vseh družbenih sferah od ekonomske, gospodarske, socialne do politične, hkrati pa se pojavljajo potrebe po novi ureditvi samostojne države.

Globoka gospodarska kriza, ki je bila prisotna pred osamosvojitvijo, Sloveniji ni dala možnosti za lahek začetek in bilo je vprašljivo, kako bo slovensko gospodarstvo preneslo še izgubo jugoslovanskih trgov. Kljub temu, so se gospodarski kazalci postopno le obrnili v pozitivno smer, dejstvo pa je, da so se razmere v gospodarstvu odrazile tudi na trgu delovne sile.

Problematika na trgu delovne sile se ne pojavlja samo v Sloveniji, ampak se kaže kot kriza svetovne razsežnosti, katero lahko pojasnimo le z kompleksnostjo medsebojne povezanosti in odvisnosti znanstveno-tehnoloških, gospodarskih, političnih in drugih procesov.

Za lažje razumevanje nam Doohan navede tri vzroke te krize:

- padajoča ekonomska rast od sedemdesetih let dalje,
- strukturne spremembe svetovnega gospodarskega sistema in
- neadekvatnost politik v preteklosti (Doohan v Rončevič 1999:406).

Rešitev nastale situacije Evropa vidi v segmentu gospodarske rasti in razvoja ter s tem povezano zaposlovanje delavcev in reševanje problema brezposelnosti.

Tako je bilo na 86. rednem zasedanju Generalne konference dela sprejeto Priporočilo Mednarodne organizacije dela, katero govori o splošnih pogojih za pospeševanje ustvarjanja delovnih mest v majhnih in srednje velikih podjetjih. Ta dokument naj bi tako spodbudil

države članice, da s pomočjo oblikovanja in izvajanja ustrezne politike in ukrepov na področju pospeševanja razvoja malih in srednjih podjetij pripomorejo k razreševanju problema bresposelnosti. Vodilo je predvsem spoznanje, da mala podjetja predstavljajo odločujoči faktor v gospodarski rasti in razvoju. Prav ta podjetja pa se tako soočajo tudi z odgovornostjo za ustvarjanje novih delovnih mest.

Moja diplomska naloga se nanaša na to temo, še posebej pa na mala podjetja v Sloveniji. V nalogi bom skušala orisati spremembe, ki so se in se še dogajajo zaradi dejstva, da je ponudba delovnih mest manjša od povpraševanja.

Teza, ki jo postavljam je, *da se v Sloveniji vse več ljudi zaposluje v malih podjetjih in v obliki samozaposlovanja, na kar vzpodbudno delujejo trg delovne sile, splošno stanje na makroekonomskem področju ter podpore Zavoda za zaposlovanje.*

Cilj moje diplomske naloge bo torej podati podrobnejši pregled in analizo pojmovno teoretičnih izhodišč za obravnavo te teme ter prikazati stanje na področju zaposlovanja v malih podjetjih. Zanima me, kakšna je strategija pospeševanja zaposlovanja v malih podjetjih ter njihova odzivnost na različne programe in pospeševalce zaposlovanja.

Svojo diplomsko nalogo nameravam razdeliti na štiri dele.

V prvem delu z naslovom Pojmovno teoretična izhodišča bi rada opredelila pojem malih podjetij ter pojem zaposlovanja, ki sta ključna za mojo diplomu.

V drugem delu bom skušala ugotoviti dejansko stanje pri zaposlovanju v malih podjetjih.

V tretjem delu z naslovom Evropska strategija zaposlovanja bom skušala predstaviti, kako in zakaj se je razvila politika zaposlovanja. Le ta predstavlja temelj vsem spremembam na tem področju ter pomeni izhodišče za vsako konkretno izvajanje pospeševanja zaposlovanja na vseh ravneh, vse do ključne osebe- brezposelne osebe.

V tem delu želim predstaviti tudi makroekonomske cilje ekonomske politike, ki bi ob pospešeni gospodarski rasti, aktivni politiki zaposlovanja omogočila rast zaposlenosti, zmanjšanje zaostanka v gospodarski razvitosti in povečanje splošne blaginje prebivalstva. Za področje malih podjetij to predstavlja osnivanje dobrega podjetniškega okolja, ki bi zagotavljal vse potrebne pogoje za doseganje teh ciljev. Predstaviti želim tudi, kako se strategija zaposlovanja evropske politike uresničuje v Sloveniji skozi pripravljene programe zaposlovanja.

Četrto poglavje bom posvetila predstavitvi Zavoda za zaposlovanje, kot neposrednega izvajalca programov ter predstavila dva ukrepa aktivne politike zaposlovanja, ki sta po mojem mnenju najpomembnejša za sektor malega gospodarstva oziroma se jih mala podjetja največ poslužujejo.

V zaključku bom skušala podati lastne ugotovitve, do katerih bom prišla na poti pisanja diplomske naloge.

2. POJMOVNO TEORETIČNA IZHODIŠČA

2.1. MALA PODJETJA

2.1.1. Mala podjetja – sestavina gospodarstva

Pojav malega gospodarstva v sedemdesetih in osemdesetih letih je značilnost tako razvitih kot nerazvitih gospodarstev. Šele v sedemdesetih letih je postalo prepoznavno in je dobilo tudi pomembnejšo vlogo. Ta poudarek je povezan z razcvetom podjetništva, ki je v praksi ena glavnih značilnosti malega gospodarstva (Tajnikar, 1994).

Razvoj podjetništva v svetu in pri nas je pripeljal do propada industrijskih sistemov v smislu prestrukturiranja gospodarstva. Vse bolj se izkorišča prednosti informacijske družbe, ki nam poleg novega pogleda na materialno proizvodnjo ponuja tudi možnost decentralizacije ter reorganizacije velikih sistemov. Veliki sistemi so bili tehnološko zelo podprti, vendar je prišlo do spoznanja, da so tržno najuspešnejši tisti, ki so uspeli razbiti velike, težko obvladljive in počasi prilagajoče sisteme v mreže malih samostojnih podjetij.

Posledica tega so mala podjetja, ki postajajo ne samo podporni mehanizmi velikih družb, temveč pomemben del celotnega gospodarstva.

Ta podjetja so strukturo proizvodnje uspešno prilagodila strukturi povpraševanja, zapolnila so tržne niše in ustvarila nove, povečala učinkovitost velikih podjetij, učinkovito spodbudila prehod inovacij v proizvodnji in prek dinamičnega podjetništva ustvarjala najhitreje rastoči del gospodarstva (Tajnikar, 1994).

V državah OECD se med mala podjetja najpogosteje uvrščajo tista, ki se pojavljajo v vlogi prodajalcev proizvodov velikih podjetij ter dobaviteljev surovin in storitev velikim podjetjem.¹

Mala podjetja imajo veliko prednosti pred velikimi sistemi. Decentralizacija privede do možnosti fleksibilne organizacije podjetij, kar predstavlja ključ do uspešnosti. Podjetja se

¹ Organisation for Economic Co-operation and Development.

lažje prilagajajo trgu, spreminjajo obseg proizvodnje, prilagajajo se slučajnim kratkoročnim spremembam povpraševanja, do izraza prihaja velika kreativnost in možnost samostojnega razvoja ter samoiniciativnost. Preobrazba gospodarstva ter s tem pogojena izguba delovnih mest v industriji je sprožila tudi veliko brezposelnost. Stiska brezposelnih je pospešila nastajanje malih podjetij, ki so nastala kot izhod iz krize in postala optimalna rešitev določenega segmenta brezposelnih oseb.

V Sloveniji se vsak sedemdeseti prebivalec odloči za podjetniško pot zaradi nuje, ker nima druge, oziroma nima boljše možnosti za delo. Prisiljenost v podjetniške aktivnosti poraja vrsto vprašanj, od usposobljenosti takšnih podjetnikov, vprašanja njihovih aspiracij, do preseganja samozaposlitvene logike, motivacije za zaposlovanje delavcev, nagnjenosti k rasti podjetja ali mednarodnega konkuriranja.²

V malih podjetjih in samozaposlovanju zato pogosto pride do zaposlitve manj izobražene delovne sile in oseb z manjšimi delovnimi izkušnjami. Takšno zaposlovanje pa nudi gospodarstvu dvojno korist. Mala podjetja zaposlijo delavce, ki bi imeli drugače težave pri iskanju dela, s čimer zmanjšajo trajanje brezposelnosti med temi osebami. Zaposlitev teh delavcev pa poveča njihovo produktivnost, saj pri delu pridobijo znanje in delovne izkušnje, ki jih kasneje lahko uporabijo pri drugih zaposlitvah (Hodgetts, Kuratko, 1995: 9-11).

2.1.2. Definicija malih podjetij

Kaj je malo podjetje? Odgovorov je veliko. Pravo razvitih držav ne opredeljuje podjetja in njegove velikosti, opredeljuje pa gospodarsko družbo in njeno velikost.

V Sloveniji Zakon o gospodarskih družbah v svojem 51. členu določa, da so *”gospodarske družbe pravne osebe, ki na trgu samostojno opravljajo pridobitno dejavnost kot svojo izključno dejavnost”*. *”Pridobitna dejavnost”* po zakonu *”je vsaka dejavnost, ki se opravlja na trgu zaradi pridobivanja dobička”*.³

² Vir: <http://www.gemslovenia.org/Ugotovitve/ugotov.htm>

³ Vir: <http://www.publikum.si/slo/zakonodaja/zgd/>

"Gospodarske družbe se organizirajo v eni izmed naslednjih oblik:
- *kot osebne družbe: družba z neomejeno odgovornostjo, komanditna družba in tiha družba;*
- *kot kapitalske družbe: družba z omejeno odgovornostjo, delniška družba in komanditna delniška družba"* (glej opombo 2).

Poseben status ima fizična oseba, *"ki opravlja pridobitno dejavnost kot svojo izključno dejavnost"* in se imenuje samostojni podjetnik posameznik (glej opombo 2).

Razlika med posameznimi oblikami je v odgovornosti do tretjih oseb. Samostojni podjetnik posameznik odgovarja za obveznosti iz poslovanja do tretjih oseb z vsem svojim premoženjem. Osebna gospodarska družba jamči za obveznosti z vsem premoženjem družbe, s tem, da za obveznosti družbe jamčijo tudi lastniki družbe z vsem svojim premoženjem. Kapitalske družbe jamčijo za obveznosti družbe le s premoženjem družbe, katerega nominalni znesek je z zakonom predpisan za posamezno obliko družbe.⁴

"Družbe se razvrščajo na majhne, srednje in velike, in sicer na podlagi upoštevanja naslednjih meril:

- *število zaposlenih;*
- *prihodki;*
- *povprečna vrednost aktive po letnih računovodskih izkazih v zadnjem poslovnem letu"* (glej opombo 2).

"Za majhno družbo velja tista, ki izpolnjuje vsaj dve izmed naslednjih meril:⁵

- *da povprečno število zaposlenih ne presega 50;*
- *da so letni prihodki manjši od 200.000.000 tolarjev;*
- *da povprečna vrednost aktive na začetku in na koncu poslovnega leta ne presega 100.000.000 tolarjev"* (glej opombo 2).

Na delitev podjetij po velikosti pa ne glede na navedeno vplivajo tudi najrazličnejši dejavniki, tako ekonomski (sredstva, bilančna vsota, prihodek, višina ustanovitvenega kapitala) kot tudi neekonomski.

⁴ Vir: <http://www.pcmg.si/>

⁵ Podjetja zakon obvezuje, da vsako leto oddajo Zaključni račun, katerega sestavini sta Bilanca stanja in Izkaz uspeha. Na podlagi teh podatkov se družbe uvrsti po danih kriterijih.

Evropska unija poudarja pomembnost malih podjetij. V vseh razvitih ekonomijah mala podjetja predstavljajo poseben dejavnik gospodarskega razvoja, saj se njihov pomen kaže tako na področju zaposlovanja, deleža v bruto družbenem produktu posameznih držav, opremljenosti s sredstvi kot tudi drugod. Ugotavlja se tudi, da so v strukturi podjetij najbolj zastopana prav mala podjetja. Naša mala podjetja so primerljiva s takoimenovanimi družinskimi podjetji razvitih držav.⁶

Zaradi lažje obdelave statističnih podatkov ter verodostojnejših primerjav med temi je evropska komisija podala Priporočilo 6. maja 2003, katerega je posredovala vsem državam članicam kot napotek za uporabo definicije za zelo majhna oziroma mikro ter mala podjetja.⁷

Tabela 2.1.: Definicija mikro in malih podjetij

Kriterij	Mikro podjetja	Mala podjetja
<i>Število zaposlenih</i>	manj kot 10	manj kot 50
<i>Letna vrednost aktive</i>	manj kot 2 mio eurov	manj kot 10 mio eurov
<i>Lastniška struktura</i>	100% osebna lastnina	delež zunanjih vlagateljev in lastnikov delnic z glasovalno pravico mora biti manjši od 25%

Vir : <http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/craft/definition.htm>.

Posebno mesto v evropskih državah zavzemajo samostojni podjetniki in obrtniki, vendar le ti nimajo opredeljene uradne definicije oziroma okvirja v katerega bi se umestili.

Prioritetna naloga evropske komisije je zato ponuditi definicijo samostojnih podjetnikov in obrtnikov, da se olajša zbiranje ter sortiranje podatkov o tem sektorju. Tako bodo zagotovili prave podatke o pomemnosti, razvejanosti ter ekonomski vlogi tega sektorja vseh držav članic Evropske unije.⁸

⁶ Vir: <http://www.gzs.si/DRNivo3.asp?IDpm=7661>

⁷ Vir: <http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/craft/definition.htm>

⁸ Vir: <http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/craft/craft-studies/methodology-...>

Šele po zagotovitvi enotne definicije se bo lahko proučilo pravo stanje in ugotovilo potrebe ter zagotovilo prijazno okolje temu delu podjetništva, kateri zagotavlja velik potencial rasti ter razvoja in zaposlovanja (glej opombo 5).

Poleg reforme zbiranja podatkov pa nas vsekakor čaka tudi reforma in prestrukturiranje samega podjetniškega sektorja v skladu s konceptom odprtega izvozno usmerjenega razvoja, ki bi slovenskim podjetjem omogočila, da bodo postala aktivni in konkurenčni udeleženci na mednarodnih trgih in še posebej na notranjem trgu Evropske unije (Rojec in drugi, 1998:62).

2.1.3. Mala podjetja v Sloveniji

V Sloveniji je k hitremu razmahu podjetništva veliko pripomogel Markovičev zakon o podjetjih. Ta akt je omogočal ustanovitev podjetja vsakomur, saj je bila meja najnižjega ustanovitvenega kapitala le 2.000,00 SIT. To mejo so kmalu dvignili na 8.000,00 SIT in kasneje na 10.000,00 SIT. Posledica tega je bila, da so v letu 1993, samo pet let po sprejetju tega zakona, v Sloveniji našli več kot 20.000 malih podjetij.⁹

Kako je potekal nadaljni razvoj, pa nam kažejo podatki o številu delujočih malih podjetij od leta 1994 do leta 2001.¹⁰

Tabela 2.2.: Število in delež malih delujočih podjetij

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Število	23.279	25.106	26.147	26.945	27.358	27.975	28.216	27.331
Delež	87,02	88,48	88,75	88,73	88,69	88,52	88,58	89,55

Vir: Prikaz stanja malega podjetništva (glej opombo 10).

⁹Vir: GV, 43,1998

¹⁰ Vir: <http://www.gzs.si/Nivo3.asp?!ID=122>

Število malih podjetij je vseskozi naraščalo in je v opazovanih letih delež vedno višji od 87%. Leta 2001 se je delež povzpел na 89,55%, vendar to v primerjavi z državami, kjer je podjetništvo razvito, predstavlja relativno majhen delež.

V letu 2002 trenda naraščanja števila malih podjetij ne zaznamo. Zaskrbljujoče je tudi dejstvo, da v podjetništvo vstopa vedno manj mladih in da je vedno manj tudi podjetniških idej. Naša podjetja imajo relativno skromen razvojni potencial, malo je novih programov, večinoma gre za podjetja s področja storitvenih dejavnosti in trgovinska podjetja (glej opombo 10).

Statistično se večina malih slovenskih podjetij uvršča v kategorijo »mikro« podjetij. V opazovanih letih je bilo v strukturi malih podjetij več kot 94 % mikro podjetij, po merilih Evropske unije pa je stanje naših podjetij, glede na velikost naslednje:

Tabela 2.3.:Število mikro podjetij z manj kot 10 zaposlenimi

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Število	22.938	24.465	25.389	26.089	26.414	26.876	26.920	25.854
Delež	85,75	86,22	86,18	85,92	85,63	85,05	84,51	84,71

Vir: Prikaz stanja malega podjetništva (glej opombo 10).

Tabela 2.4.: Število malih podjetij z 10 do 50 zaposlenimi

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Število	2.026	2.354	2.622	2.831	2.998	3.239	3.479	3.357
Delež	7,57	8,30	8,90	9,32	9,72	10,25	10,92	11,00

Vir: Prikaz stanja malega podjetništva (glej opombo 10).

Veliko mikro podjetij je nastalo tudi zaradi samozaposlovanja. To so ozko specializirana podjetja, v katerih njihovi vodje nimajo časa, znanja in informacij za nadaljno rast in razvoj. Vodje teh podjetij so večinoma zadovoljni z nekaj zaposlenimi, zaradi pomanjkanja

znanja pa si niti ne želijo širitve, saj bi to za njih pomenilo podjetniško tveganje in veliko dodatnega izobraževanja. Prav tako največkrat nimajo časa, niti ne vedo, kje iskati informacije za nove poslovne možnosti.¹¹

2.2. ZAPOSLOVANJE

"Visoka in trdovratna brezposelnost je v večini držav povzročila uvajanje široke izbire različnih programov, namenjenih lažjemu oziroma ponovnemu vstopanju različnih ciljnih skupin na trg delovne sile" (Svetlik, 2002: 214).

Instrumentarij za urejanje trga delovne sile so ukrepi zaposlovanja, ki so neposredno usmerjeni k odpravljanju brezposelnosti (Svetlik, 2002: 214).

2.2.1. Brezposelnost in trg delovne sile

Stopnja brezposelnosti je eden osnovnih kazalcev, ki meri usklajenost med ponudbo in povpraševanjem na trgu delovne sile in hkrati najbolj sintetični kazalec obsega socialnih problemov, ki jih povzročajo strukturne neuskklajenosti na tem trgu.

"Brezposelnost je zapravljanje razpoložljivih virov, ki zmanjšuje potencialni proizvod in dohodek, povečuje neenakost in načenja kakovost človeškega kapitala. Negativne posledice brezposelnosti lahko zaznamo na ravni družbe in na ravni posameznika".¹²

Nasplošno so v svetu najbolj izpostavljene skupine: mladi, stari, ženske, slabo izobraženi, invalidi, imigranti, pripadniki etničnih ali rasnih manjšin in skupine, ki imajo več navedenih značilnosti in je zato njihov položaj še posebej težak (Svetlik, 2002:181).

¹¹ Vir: GV, 39, 1999

¹² Vir: <http://objave.uradni-list.si/bazeul/URED/2001/092/B/5245971755.htm>

Kljub temu, da brezposelnost v večini držav tretiramo kot velik problem z pomembnimi socialnimi posledicami, ima brezposelnost tudi dve opazni ekonomski funkciji:

- podjetjem lajša prilagajanje na ekonomske cikle,
- lajša strukturne spremembe v gospodarstvu brez škode za obstoječo produkcijo (Svetlik, 1985: 161).

V Sloveniji brezposelnost merimo na dva načina: kot stopnjo registrirane brezposelnosti in kot stopnjo anketne brezposelnosti.

Podatke o registrirani brezposelnosti dobimo iz podatkov registra Republiškega zavoda za zaposlovanje, v katerih je neka oseba šteta kot brezposelna, če nima zaposlitve in je kot iskalec zaposlitve prijavljena na regionalnem zavodu. Trbančeva v svojem članku komentira te podatke in pravi, da je *"aktivnost v populaciji po registrskih podatkih nekoliko podcenjena"* (Trbanc, 1994:59).

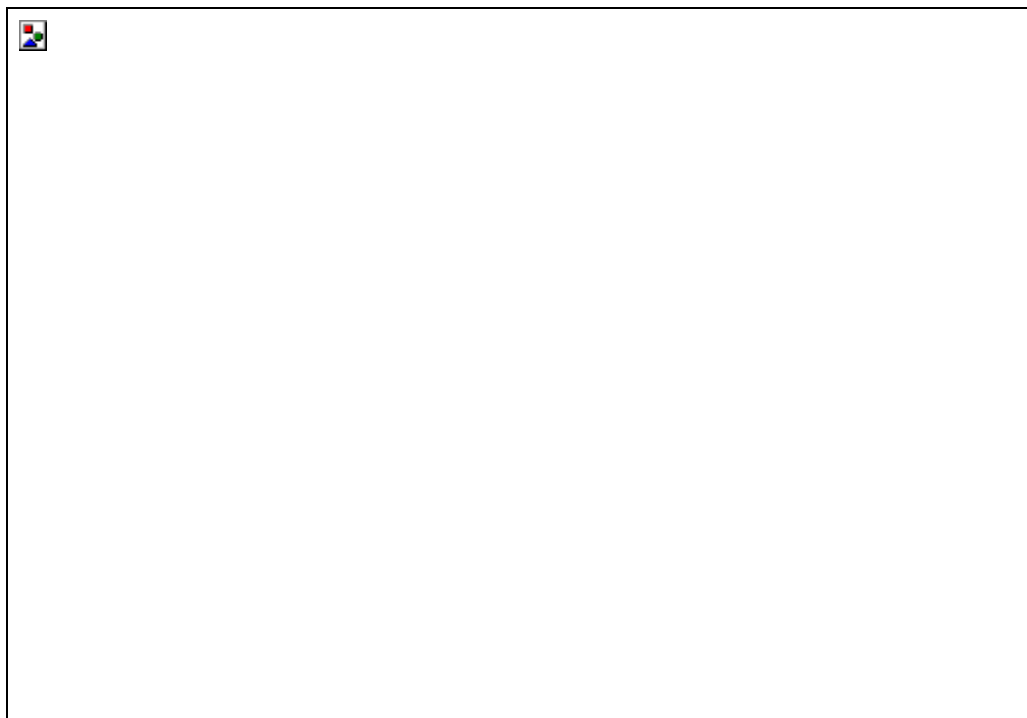
Sliko dejanske aktivnosti populacije dobimo po podatkih Ankete o delovni sili, od tega koliko ljudi je bilo dejansko delovno aktivnih ne glede na njihove formalne statuse in koliko ljudi je bilo dejansko brezposelnih, ne glede na to, ali so bili registrirani kot brezposelni ali ne (Trbanc, 1994:59).

Da so taki podatki lahko mednarodno primerljivi pa so brezposelne delavce opredelili v okviru Mednarodnega biroja za delo in po ILO definiciji mora brezposelna oseba izpolnjevati tri kriterije:

- oseba mora biti brez dela, kar pomeni, da v referenčnem tednu ni bila niti zaposlena ali samozaposlena, niti ni opravljala kakega dela za plačilo,
- dejansko mora biti razpoložljiva za zaposlitev,
- aktivno mora iskati zaposlitev oziroma možnosti za zaposlitev (Trbanc, 1994:60),

Svetlik pa to definicijo tolmači na način, da *"se za brezposelne štejejo vse osebe, ki so v določenem času brez dela, ki so pripravljene delati in ki iščejo delo"* (Svetlik, 1985:21).

Razmerje med stopnjo registrirane brezposelnosti in stopnjo anketne brezposelnosti pa nam prikazuje graf:

Slika 2.1.: Razmerje med stopnjo registrirane brezposelnosti in stopnjo anketne brezposelnosti

88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99

Vir: Ignjatovič, Miroljub (2002): "Trg delovne sile v Sloveniji v devetdesetih letih 20. stoletja". V: Svetlik Ivan, Glazer Jože, Kajzer Alenka, Trbanc Martina (ur.): Politika zaposlovanja. FDV, Ljubljana, str.12-31.

Tabela 2.5.: Stopnja anketne in stopnja registrirane brezposelnosti

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Stopnja anketne brezposelnosti	7,4	7,3	7,4	7,9	7,6	7,0	6,4
Stopnja registrirane brezposelnosti	13,9	13,9	14,4	14,5	13,6	12,2	11,6

Vir: (2002) Statistični letopis RS 2002.

Stopnja anketne brezposelnosti se je v obdobju od 1995 do 2000 gibala med 7% in 8%, kar pomeni okrog 70 tisoč brezposelnih, v letu 2001 pa se je znižala na 6,4%, kar pomeni okrog 63 tisoč brezposelnih.

Stopnja registrirane brezposelnosti je naraščala do leta 1998, ko je dosegla 14,5% ali približno 125 tisoč brezposelnih. Od leta 1999 se stopnja zmanjšuje in zadnji podatki za obdobje prvih petih mesecev leta 2003 kažejo 11,3% stopnjo. To znižanje pa še ne pomeni, da se znižujejo tudi prilivi v brezposelnost. Osnovni vzrok za počasno zmanjševanje registrirane brezposelnosti v Sloveniji je na eni strani visoka strukturna brezposelnost, ki se le počasi zmanjšuje, do nje pa je prišlo z odpuščanjem presežnih, večinoma starejših ali nezadostno izobraženih delavcev. Povečuje se priliv iskalcev prve zaposlitve in tistih, ki so izgubili delo, odliv brezposelnih v zaposlitev se zmanjšuje predvsem zaradi zaposlovanja za določen čas, s katerim se delodajalci izogibajo visokim stroškom odpuščanja in tako prenašajo del poslovnega rizika na zaposlene.

Razlika med registrirano in anketno stopnjo brezposelnosti je precej velika. Po registrirani brezposelnosti Slovenija spada med države, v katerih naj bi bila brezposelnost dejansko temeljni socialni problem, mednarodna primerjava anketnih stopenj brezposelnosti pa kaže, da se Slovenija uvršča med države z relativno manjšimi stopnjami brezposelnosti.

Trg delovne sile v Sloveniji je v zadnjih desetih letih doživel korenite spremembe. Iz relativne polne zaposlenosti in sistema neposredne varnosti zaposlitve, ki jo je prejšnji režim zagotavljal, je prešel v sistem tržnega gospodarstva. Transformacijska depresija s konca osemdesetih in začetka devetdesetih je povzročila številne spremembe, tako izrazito povečanje števila brezposelnih, kakor tudi stopnje brezposelnosti, zaradi pomanjkanja prostih delovnih mest ter strukturnih sprememb, ki so se v tem času začele (Ignjatovič, 2002:12).

Opozoriti pa je potrebno na to, da je ena od posledic transformacijske depresije tudi opazno zmanjšanje delovno aktivne populacije, saj je bil odlivni tok z nekdanjimi prevladujočimi trgov dela precejšen (z 831 tisoč v letu 1988 na 592 tisoč v letu 1998), protitok temu odlivu pa je predstavljal prirast samo okrog 50.000 delovnih mest v drobnem gospodarstvu in samozaposlitvah (Ignjatovič, 2002:13).

2.2.2. Zaposlovanje in politika zaposlovanja

Politika zaposlovanja je v ožjem pomenu dejavnost države in njenih organov na področju zaposlovanja, v širšem smislu pa pomeni usklajevanje in prizadevanje za uresničitev interesov širšega kroga socialnih dejavnikov, zainteresiranih za zaposlovanje. Lahko jo opredelimo kot postavljanje ciljev, oblikovanje programov in ukrepov ter zagotavljanje virov in izvajanje dejavnosti za njihovo uresničevanje (Svetlik, Trbanc, 2002:36).

Največkrat pa politiko zaposlovanja razdelimo na pasivno in aktivno politiko zaposlovanja.

Pasivna politika zaposlovanja je naravnana predvsem k ščitenju socialnega položaja posameznikov, tako zaposlenih kot brezposelnih, ter k zakonskemu urejanju nekaterih vidikov zaposlitvenih razmerij, še posebej pa skuša uresničevati pravico posameznika do socialne varnosti. Ukrepi pasivne politike zaposlovanja le posredno vplivajo na zaposlovanje (Kopač,2002:166).

Aktivna politika zaposlovanja pa je nastala kot dopolnilo makroekonomski in socialni politiki. Zanja je značilno neposredno in selektivno vmešavanje na trg delovne sile, zasleduje pa tako ekonomske, kakor tudi socialne cilje (Svetlik, 1985:165).

“Aktivna politika zaposlovanja si znotraj obstoječega sistema zaposlovanja postavlja realen cilj, to je omejevanje in ne odpravljanje brezposelnosti” (Svetlik, 1985: 158), predvsem pa naj bi prilagajala strukturo ponudbe delovne sile predvidenim potrebam.

Aktivna politika zaposlovanja v svojem delovanju skuša predvsem najti odgovore na naslednja tri vprašanja:

- kako omejiti brezposelnost,
- kako doseči, da bo ta družbeno sprejemljiva,
- kako jo funkcionalno vključiti v ekonomski sistem (Svetlik, 1985:158).

Eden osnovnih socialnih ciljev - znižanje stopnje brezposelnosti, bi bil uresničljiv, če bi rast zaposlovanja presegla 1% letno. V letu 2001 je bila ta stopnja dosežena in je dosegla vrednost 1,4%, vendar pa so to gospodarske razmere dopustile predvsem na račun nižje produktivnosti. Ker je visoka rast produktivnosti eden od pogojev vzdrževanja konkurenčnosti slovenskega gospodarstva na tujih trgih, bo rast zaposlenosti tudi v bodoče možna le ob visoki stopnji gospodarske rasti.

Dejstvo, ki ga ne moremo spregledati pa je, da morajo biti ukrepi zaposlovanja hkrati tudi tisti, ki bodo pospeševali gospodarsko rast.

2.2.3. Samozaposlovanje

V aktivno obliko zaposlovanja v malih podjetjih se vključuje tudi samozaposlovanje, saj omogoča odpiranje novih delovnih mest, v daljšem obdobju pa širjenje podjetniške miselnosti, ustvarjanje podjetniške kulture, spreminjanje razvojne klime in motiviranje prebivalstva za samorazvoj.¹³

"Samozaposlovanje lahko opredelimo kot družbeno priznano in varovano obliko dela in proizvodnje, ki je vključena v sistem formalne ekonomije. V nasprotju z zaposlenostjo, kjer se delavci zaposlujejo pri določenih delodajalcih oziroma lastnikih proizvodjalnih sredstev, poteka samozaposlenost na sredstvih za proizvodnjo, ki so v individualni lasti vseh, ki sodelujejo v proizvodnji" (Svetlik, 1984:173).

Samozaposlovanje ponuja odgovore na različnih ravneh, tako na socialno ekonomski ravni, kjer lahko s samozaposlovanjem mobiliziramo velike količine neizrabljene delovne sile in tudi velike količine materialnih sredstev posameznikov (Svetlik, 1984: 269).

Na ravni posameznika pa lahko rečemo, da *"samozaposlovanje vrača iskalcem zaposlitve avtonomijo, ustvarja možnosti za izbiranje med različnimi oblikami zaposlitve, možnosti, da posameznik dobi ali oblikuje sebi primerno zaposlitev"* (Svetlik, 1984: 260).

Tabela 2.6.: Delež samozaposlenih oseb v Sloveniji

	1997	1998	1999	2000	2001
Delež samozaposlenih oseb med delovno aktivnim prebivalstvom	11,9	12,5	12,6	11,2	11,8

Vir: (2002) Statistični letopis RS 2002.

V letih 1997 do 2001 se delež samozaposlenih oseb v strukturi delovno aktivnih prebivalcev bistveno ne spreminja.

¹³ Vir: http://ess.gov.si/html/Predstavitev/Letna_Porocila/lp01/pogl4.htm#1

3. STANJE ZAPOSLOVANJA V MALIH PODJETJIH ¹⁴

V Sloveniji se je podjetništvo pogosto pojavljalo kot oblika dodatnega zaslužka oziroma kot izhod iz ekonomske krize v obdobju rasti brezposelnosti. V začetku ta podjetja niso imela zaposlenih, z razvojem podjetja in podjetništva pa se stanje počasi spreminja. Število malih podjetij, ki zaposlujejo od nič do tri ljudi je največje, kar v letu 2000 pomeni okoli 69 % vseh malih podjetij.

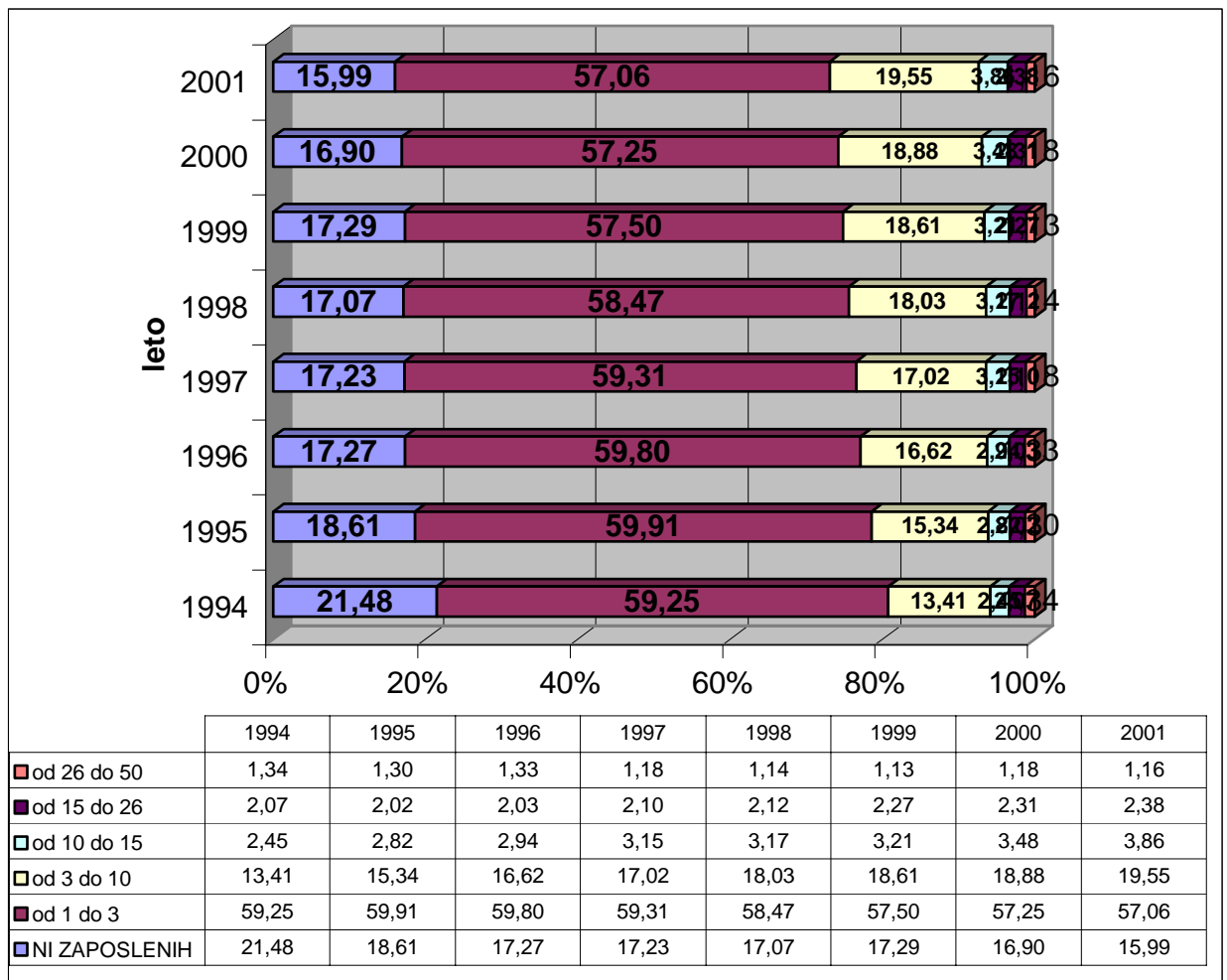
V letu 2001 dobrih 15 % slovenskih malih podjetij nima zaposlenih delavcev. Okoli 30 % slovenskih malih podjetij zaposluje enega delavca, nekaj čez 16 % pa dva delavca. Število podjetij, ki zaposluje več kot dva delavca je relativno majhno. Struktura podjetij se v obdobju od leta 1994 do leta 2001 rahlo izboljšuje v korist podjetij, ki zaposlujejo.

Struktura malih podjetij glede na število zaposlenih v letih 1994 do 2001 je sledeča: v sestavi malih slovenskih podjetij glede na število zaposlenih so najmočnejše zastopana podjetja, ki imajo od enega do tri zaposlene, sledijo pa podjetja brez zaposlenih. Skupaj v letu 2001 ti skupini presegata 80 % vseh malih slovenskih podjetij.

Ti podatki so razvidni iz tabele 1.2.: gibanja posameznih opazovanih skupin v času od leta 1994 do 2001 prikazujejo, da pada število podjetij, ki ne zaposlujejo, ter da intenzivno narašča število podjetij, ki zaposlujejo od 3 do 10 delavcev.

¹⁴ Vir: <http://www.gzs.si/Nivo3.asp?!ID=122>

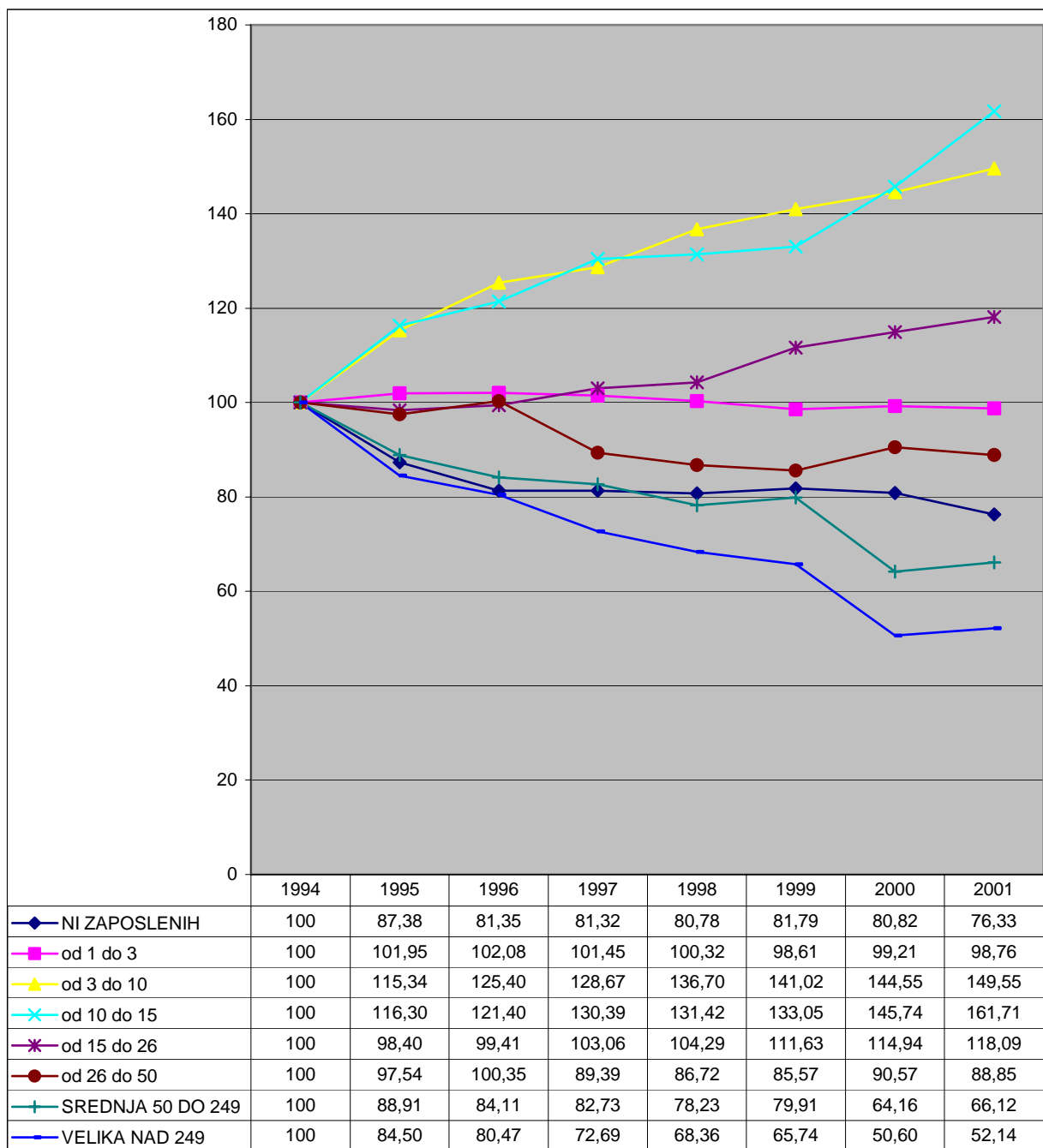
Slika 3.2.: Struktura malih podjetij glede na število zaposlenih

Vir: Prikaz stanja malega podjetništva (glej opombo 14).

Podatki so relativni in so oblikovani glede na izhodiščno leto 1994, prikazani pa so v naslednji sliki:

Slika 3.3.: Število zaposlenih v malih podjetjih

Vir: Prikaz stanja malega podjetništva (glej opombo 14).

Podatki, ki nas zanimajo pa so tudi, kakšno je povprečno število zaposlenih v malih podjetjih, kar lahko razberemo iz naslednjih podatkov:

Tabela 3.7.: Število in delež zaposlenih v malih podjetjih

<i>leto</i>	<i>zaposleni</i>	<i>zaposleni</i>	<i>Povprečno</i>	<i>povprečno</i>
	v mikro podj.	v malih podjetjet.	Št.zap. v mikro pod.	Štev.zap. v malih podj.
1994	37.984	64633	1,75	2,78
1995	44.799	73847	1,92	2,94
1996	48.768	79476	2,00	3,04
1997	50.814	81855	2,03	3,04
1998	53.291	84770	2,09	3,10
1999	55.175	88133	2,12	3,15
2000	56.380	91246	2,15	3,23
2001	55.358	90639	2,19	3,32

Vir: Prikaz stanja malega podjetništva (glej opombo 14).

Vidimo, da ima povprečno malo delujoče slovensko podjetja v letu 2001 zaposlenih 3,32 delavca. Zaposlovanje se je od leta 1994 povečalo od 2,78 delavca na omenjenih 3,32 delavca. Prav tako vidimo, da narašča število zaposlenih v povprečnem mikro slovenskem podjetju. Leta 1994 je znašalo 1,75 delavca. Leta 2001 pa je doseglo najvišjo vrednost, to je 2,19 delavca. Podatki o rasti so vzpodbudni in so posledica rasti sektorja malega gospodarstva.

Podatki, ki jih navajam zajemajo samo gospodarske družbe, zato moramo upoštevati še dejstvo, da zraven teh v sektor malega gospodarstva spada še okoli 50 tisoč samozaposlenih oseb (samostojni podjetniki posamezniki in osebe, ki opravljajo poklicno dejavnost). Iz prikazanih podatkov vidimo, da je v malem gospodarstvu (brez kmetijstva) zaposlenih dobrih 150 tisoč oseb oziroma slabih 22 % vseh zaposlenih oseb.

Struktura malih podjetij glede na število zaposlenih se je začela spreminjati, povečuje se delež podjetij z več zaposlenimi. Ti kazalci nam kažejo na to, da mala podjetja postajajo pomemben dejavnik zaposlovanja. Pri naraščanju števila malih podjetij pa ima velik pomen tudi vpliv okolja na podjetništvo.

4. EVROPSKA STRATEGIJA ZAPOSLOVANJA

4.1. RAZVOJ POLITIKE ZAPOSLOVANJA V EVROPSKI UNIJI

Po drugi svetovni vojni so se evropske države, izmučene od uničevanja in z zavestjo, da je potrebno postaviti temelje novega začetka, odločile za konkretnější pristop k preoblikovanju Evrope. Začetek ter razvoj povezovanja narodov je temeljil predvsem na ekonomskih ciljih ter štirih svoboščinah o prostem pretoku kapitala, blaga, storitev in ljudi, vendar so pri doseganju le tega prihajali na površje tudi drugi segmenti na področju politike. Med njimi je posebno mesto zavzela politika zaposlovanja ter reševanje socialnih vprašanj skozi dejavnosti usmerjene k doseganju polne in boljše zaposlenosti.

Leta 1974 je evropska skupnost za premog in jeklo sprejela resolucijo v kateri so poudarili pomen *"doseganja polne in boljše zaposlenosti v Skupnosti, izboljšanje življenskih in delovnih razmer ter večjo stopnjo udeležbe socialnih partnerjev pri ekonomskih in socialnih odločitvah"* (Kopač, 2002:61).

Z udeležbo socialnih partnerjev se je dejavnost Skupnosti iz prej pasivnih ukrepov prelevila v programe aktivne politike zaposlovanja. Z Evropskim socialnim skladom ter njegovimi ukrepi, kot so poklicno usmerjanje ter usposabljanje, nadomestili plač in storitvami oziroma svetovanjem glede odpiranja novih delovnih mest, so bili postavljeni temelji pospeševanja zaposlovanja, kakršnega se dandanes poslužujejo Zavodi za zaposlovanje na povsem lokalni ravni.

Velik premik ter podpora v tej smeri pomeni sprejeta Listina o temeljnih socialnih pravicah delavcev, na podlagi katere so bile sprejete številne smernice ter resolucije. Cilj le teh je bil med drugimi tudi prispevek lokalnim programom za ustvarjanje novih delovnih mest v boju proti brezposelnosti.

Amsterdamska pogodba iz leta 1992, *"je oblikovala bolj demokratično Evropo ob poudarjanju spoštovanja človekovih pravic in demokratičnih načel v državah članicah"* (Kopač, 2002:59).

"Najštevilnejše in tudi najpomembnejše novosti pa je Amsterdamska pogodba prinesla prav na področju politike zaposlovanja. Tako je med glavne cilje Skupnosti navedla tudi spodbujanje gospodarskega in socialnega napredka ter doseganje visoke stopnje zaposlenosti. Novost pa je tudi novo poglavje o politiki zaposlovanja, ki poziva države članice k usklajevanju razvoja strategij zaposlovanja, predvsem na področju razvoja kvalificirane usposobljene in prilagodljive delovne sile ter trgov delovne sile, ki se bodo sposobni odzvati na gospodarske spremembe. Poglavje tako ureja postopek usklajevanja med državami članicami in sistem nadzora nad politiko zaposlovanja" (Kopač, 2002:65).

Leto 1997 je bilo prava prelomnica. Razvoj politike zaposlovanja je bil izpostavljen kot ena glavnih in prioriternih nalog Evropske unije. Na podlagi njihovega dolgoročnega videnja, močne politične pripadnosti in oblikovanja širokega spektra vključenih strank so oblikovali posebno strategijo Smernice zaposlovanja, ki temelji na štirih stebrih.¹⁵

Prvi steber poudarja izboljšanje zaposljivosti, drugi steber obravnava pospeševanje podjetništva, tretji izpostavlja prilagodljivost in četrti izenačene možnosti. Vsako leto te smernice države članice vključujejo v svoje Nacionalne akcijske programe zaposlovanja. Rezultati le teh pa ponovno predstavljajo izhodišča za še boljši program politike zaposlovanja.¹⁶

Po petih letih uporabe Smernic zaposlovanja so leta 2002 opravili podrobno ocenitev tega programa ter prišli do zaključka, da je potrebno do leta 2010 še več poudarka postaviti na ekonomsko rast, ustvariti več delovnih mest in doseči večjo socialno kohezijo. Cilj, ki ga Evropska unija tako namerava doseči je, da postane ena najbolj dinamičnih, na znanju temelječih ekonomskih sistemov na svetu. Ta sistem naj bi bil sposoben doseči trajno rast, večjo socialno kohezijo ter ustvariti večje število boljših delovnih mest. V številkah to pomeni, da bi se stopnja zaposlenosti v Evropski uniji do leta 2005 dvignila na 67% raven ter do leta 2010 na 70% raven.¹⁷

¹⁵ Vir: http://europa.eu.int/comm/employment_social/employment_strategy/prop_2003/g/_en.pdf

¹⁶ Vir: http://europa.eu.int/comm/employment_social/firsttime_en.htm

¹⁷ Vir: http://europa.eu.int/comm/employment_social/employment_strategy/index_en.htm

Za najučinkovitejše izvajanje Evropske strategije zaposlovanja sta se oblikovala dva modela. Model koordinacije Politike zaposlovanja na ravni Evropske unije, ki se bo razvijal na podlagi Smernic zaposlovanja, Nacionalnih akcijskih programov zaposlovanja, Skupnega poročila o zaposlovanju ter Priporočil Evropske skupnosti za nadaljno delovanje. Drugi model pa je nastal kot nekakšna nova delovna metoda. Model "Odprte metode koordinacije" je zasnovan na petih ključnih principih: subsidiarnosti, konvergenčnosti, menagementu zasnovanem na zbranih realnih podatkih, nadzoru nad državami ter integracijskega pristopa (glej opombo 17).

Pomemben dokument je tudi Večletni program za podjetja in podjetništvo, s poudarkom na majhnih in srednjih podjetjih za leta 2001 do 2005, ki predstavlja plan naslednjih aktivnosti:

- doseganje rasti in kompetitivnosti poslovanja v mednarodni ekonomiji,
- pospeševanje podjetništva,
- izboljšati finančno okolje podjetij,
- poenostavitev ter izboljšanje administrativnih postopkov pri odpiranju novih podjetij, tako da se lahko raziskovanje, inovacije in podjetniška kreativnost razcvetijo,
- podati pogoje za lažji dostop do podpornih centrov, programov in družb ter uskladiti njihovo koordinacijo.¹⁸

Zastavljene cilje bo najlažje uresničiti, če se uporabi vsa razpoložljiva sredstva, kot so vsi zavodi, organizacije in drugi, še posebno tisti na regionalnih in lokalnih ravneh.

Lokalne skupnosti je potrebno motivirati, da bodo vse bolj sodelovale, ne samo pri izvajanju ter posredovanju, ampak tudi pri oblikovanju, razvoju ter ustanavljanju novih delovnih mest in politiki socialnega vključevanja.¹⁹

¹⁸ Vir: http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/mult_entr_programme/program...

¹⁹ Vir: http://europa.eu.int/comm/employment_social/local_employment/index_en.htm

Evropa se aktivno sooča s problematiko brezposelnosti. S svojimi načrti in usmeritvami je kot eno izmed konkretnjših rešitev navedla področje malih podjetij. Potencial odpiranja novih delovnih mest ter samozaposlovanja je velik ter se odraža tudi kot rešitev v dolgoročnem obdobju.

V letu 2004 je Evropska unija spremenila svojo strategijo politike zaposlovanja. Sprejela je nove usmeritve :

- polna zaposlenost,
- kvaliteta in produktivnost dela ter
- socialna vključenost in povezanost.²⁰

Le te naj bi pripomogle k doseganju zastavljenega cilja. Cilj, ki so ga postavili, je zagotovitev več kot 15 milijonov delovnih mest v državah Evropske unije oziroma 70% stopnja zaposlenosti do leta 2010 (glej opombo 20).

Države članice naj bi v svojo politiko zaposlovanja vključile napotke, ki so prioritetni za izvedbo postavljenih ciljev. Ti napotki so:

1. Aktivni in preventivni ukrepi za nezaposlene ter delovno neaktivne
(zagotovitev usposabljanja, delovne prakse in aktivno iskanje zaposlitve)
2. Ustanavljanje novih delovnih mest ter pospeševanje podjetništva
(razširjanje možnosti podjetništva, podpiranje inovacij, povečanje investicij, oblikovanje ustreznega podjetniškega okolja)
3. Sposobnost prilagajanja ter mobilnost na trgu dela
(pogodbe o delu, dogovor o delovnem času, pospeševanje napredovanja, boljši pogoji dela, zagotavljanje socialne varnosti, boljša organizacija dela, usklajevanje dela in prostega časa)
4. Razvoj človeškega kapitala in vseživljenskega učenja
(spodbujanje vseživljenskega izobraževanja, moderna delovna sila, investiranje v človeške vire)
5. Povečanje ponudbe delovne sile in omogočanje aktivnega staranja
(aktiviranje vseh ciljnih skupin za zaposlovanje, spodbujanje zaposlovanja starejših delavcev)

²⁰ Vir: http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/2003/l_19720030805en00130021.pdf

6. Enakost spolov
(enaki delovni pogoji, enako nagrajevanje)
7. Vključevanje rizičnih skupin in boj proti diskriminaciji
(povečanje števila delovnih mest za manj usposobljene delavce, delavce brez izobrazbe, invalide, pripadnike etničnih skupin, ...)
8. Stimulativno plačilo dela
(nagrade, provizije, bonitete, odpravljanje neaktivnosti)
9. Odpiranje delovnih mest za nekategorirano delo
(raznovrstna dela različnih zahtevnosti, sankcioniranje dela na črno)
10. Odpravljanje regionalne nezaposlenosti (glej opombo 20).

Rada bi poudarila, da je Evropska unija s tem pripravila temelje za uspešno rast ter razvoj socialno politične dimenzije makroekonomskega področja, katerega v svoji hipotezi smatram kot vzpodbudo zaposlovanju v malih podjetjih in samozaposlovanju. Glede na naš vstop v Evropsko unijo menim, da se bodo programi tudi pri nas uspešno razvijali ter dali pričakovane in željene rezultate, saj urejajo situacijo na trgu delovne sile in s tem dajejo podporo tudi samemu Zavodu za zaposlovanje.

4.2. PODJETNIŠKO OKOLJE

Mala podjetja so gonilna sila sprememb gospodarstva in vir inovacij ter tako postajajo vse pomembnejša. Da bo zagotovljena globalna konkurenčna sposobnost, bo Evropa morala zagotoviti najugodnejše pogoje za razvoj malih podjetij, hkrati pa poskrbeti za okolje, ki bo vzpodbudno vplivalo na zagotavljanje delovnih mest ter sprejemanje najboljših poslovnih odločitev.²¹

Realnost, ki nas obdaja, pa je takšna, da se morajo novoustanovljena podjetja spopadati s celo vrsto težav, kot so težak dostop do finančnih sredstev in njihovih virov, pomanjkanje ustreznih kadrov, neustrezna pomoč državnih organov, zapleteni in dolgotrajni birokratski postopki ter neprestano spreminjanje zakonodaje.²²

²¹ Vir: http://www.ozs.si/obrtnik/rubrike/2003-04/iz_eu1.htm

²² Vir: <http://www.ueapme.com/business-suport/Declaration-Slovenie.doc>

S postopnim sprejemanjem evropskega pravnega reda se bo tempo spreminjanja zakonodaje še povečal, usklajevanje zakonodaje z regulativo Evropske unije pa bo terjalo velike investicije na področjih kot je varstvo okolja, socialna zaščita in varnost pri delu (glej opombo 22).

Evropska unija si tako prizadeva ustvariti okolje, ki bo odprto ter spodbujajoče za ustanavljanje novih podjetij, še posebej za mlade ter ženske, za katere samozaposlitev predstavlja veliko priložnost. Že obstoječim podjetjem pa omogoči, da izboljšajo svojo konkurenčnost na trgu, pridobijo nova tržišča, izumijo nove produkte ter tako razširjajo možnosti za zaposlovanje.

Na Evropski konferenci za obrt in mala podjetja v Milanu so oblikovanju takega podjetniškega okolja, ki bo vspodbudil ekonomski uspeh malih podjetij, posvetili veliko pozornosti ter ga umestili med zastavljene prioritete cilje.

Širše podjetniško okolje je sestavljeno iz več okolij, kot so:²³

Davčno okolje: Največji uspeh bo dosežen, ko se bodo predstavniki sektorja malih podjetij odločili slediti ideji, da je lahko davčna politika uporabljena kot instrument kreiranja novih delovnih mest. Visoke davčne stopnje ter prispevki za socialno varnost še posebno vplivajo na zmanjšano zaposlovanje v malih delovno intenzivnih podjetjih. Evropska unija je zato podala predlog državam članicam, da vpeljejo reforme njihovih davčnih sistemov.

"Spremeniti je treba dolgoročno težnjo povečevanja davkov in prispevkov na delo (ki so se povečali s 35% v letu 1980 na več kot 42% v letu 1995)", so ob tem zapisali Kopač, Hazl in Svetlik (Kopač, 2002:59).

Stopnja obdavčitve oziroma stopnja prispevkov za zaposlene delavce je v slovenskih podjetjih med višjimi v Evropi, posledica pa je ta, da je davčna uprava kot tudi davki, ki jih pobira, spoznana kot pomembna ovira pri hitrejšem zaposlovanju, prav tako pa vpliva na razvojne ambicije podjetnikov (glej opombo 6).

²³ Vir: <http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/craft/craft-third-conference/follow-up-milan/follow-up-table-8-99.pdf>

Z zmanjšanjem davkov in prispevkov pa bi dosegli še to, da bi se preprečilo delo na črno ter bi se vzpodbudilo vlaganje sredstev v podjetništvo.

Administrativno ter pravno okolje: Eden glavnih projektov Direktorata za podjetja v Evropski uniji je projekt za poenostavitev upravnih postopkov. Vsak novi zakon ali uredbo že v procesu sprejemanja posebej proučijo, ali predpisuje dovolj ugodnosti za mala podjetja.

Veliko dela je bilo vložena tudi v projekt z naslovom Pripraviti podjetnikom prijazno administrativno in pravno okolje (GV, 9,2000), vendar bi bilo potrebno za nadaljni razvoj podjetništva upoštevati še naslednje rešitve:

- odpravljanje administrativnih ovir pri oblikovanju institucionalnega okvirja podjetništva (npr. Čas in stroški potrebni za oblikovanje podjetja, registracijo dejavnosti ter sam začetek poslovanja) (glej opombo 6),
- poenostavitev vodenja poslovnih evidenc malih podjetij (računovodstvo) in poročanja državi (letna poslovna poročila, davčna poročila, statistična poročila in podobno), saj je odnos podjetja do računovodstva, kljub temu, da računovodstvo v prvi vrsti služi potrebam podjetij, odklonilen (glej opombo 6),
- uspostavitve plačilne discipline, kar pomeni, da bi država morala uvesti inštrumente s katerimi bi skrajšala plačilne roke ter sankcionirala neplačnike.

Finančno okolje: Podjetjem naj bi zagotavljalo ugodne razmere za razvoj podjetništva ter hkrati ponudilo možnost, da ta podjetja pridejo do še kako potrebnega zagonskega kapitala. Ponudilo naj bi ugodno kreditiranje, bančniki naj bi podpirali tvegane naložbe, večjo vlogo pa bi moralcaigrati tudi lokalna podjetja za tvegani kapital (glej opombo 6). Finančne institucije naj bi izobraževale svoje uslužbence o malih podjetjih, podjetja pa naj bi tako razširila svoje znanje na področju razpoložljivih finančnih instrumentov.

Tehnično okolje: Razvili bi ga s pomočjo centrov oziroma servisov, ki bi bili malim podjetjem vedno na razpolago. Zagotavljati bi morali večjo kvaliteto svoje ponudbe ter poleg ostalega ponuditi tudi tehnično in podjetniško izobraževanje. Pomembna sestavina, ki bi jo lahko ponudili so tudi tržni kontakti, odzivnost na te ponujene storitve pa bi merili na podlagi indikatorjev izvedbe servisiranja.

Slovenski odgovor na ponujene predloge in usmeritve Evropske unije glede ustreznega okolja pa je sledeči: "Ob vključitvi v EU bodo prav mala podjetja, ki so v slovenskem prostoru pomemben dejavnik razvoja gospodarstva in predstavljajo velik zaposlitveni potencial, najbolj izpostavljena ostri konkurenci".²⁴

Obdržati je potrebno ta trend rasti, saj se "število podjetij na 1000 prebivalcev približuje povprečju Evropske unije: v malih in srednjih podjetjih je zaposlenih že več kot 65% zaposlenih".²⁵

"Potrebna bo dobra priprava na povečano konkurenčnost na slovenskem trgu, tako s strani države kot tudi podjetnikov. S strani Ministrstva za gospodarstvo bodo glavni cilji strategije razvoja usmerjeni na:

- izpopolnitev zakonodaje, ki se nanaša na malo gospodarstvo;
- financiranje razvoja malega gospodarstva (ugodnejša posojila Sklada za razvoj malega gospodarstva, subvencioniranje dodiplomskega študija, usposabljanja ljudi iz enot malega gospodarstva, ...);
- krepitev informiranja, svetovalnega usposabljanja med enotami malega gospodarstva (enotna informacijska mreža);
- uvajanje dodatnih finančnih instrumentov za podporo malemu gospodarstvu (garancijski skladi, mednarodni programi za skupna vlaganja v mešana podjetja, rizični kapital) ter
- razvoj infrastrukturnih projektov in usmerjeno načrtovanje razvoja prostorskih lokacij.

Vsi ti cilji so usmerjeni k izboljševanju okolja za nastajanje, rast in delovanje malih podjetij (glej opombo 19).

²⁴ Vir: <http://evropa.gov.si/evropomocnik/question/57-11>

²⁵ Vir: <http://evropa.gov.si/evropomocnik/question/56-10>

4.3. URESNIČEVANJE EVROPSKE STRATEGIJE ZAPOSLOVANJA V SLOVENIJI

Slovenija skuša slediti smernicam ter priporočilom Evropske unije pri oblikovanju svoje strategije zaposlovanja.

S pomočjo Ministrstva za delo, družino in socialne razmere svoje zamisli poskuša uresničevati na podlagi sledečih dejavnosti:

- oblikovanje, organiziranje in vodenje postopkov za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja,
- priprava zakonov in drugih predpisov s področja dela,
- priprava in izvajanje projektov za vključevanje v mednarodne programe za področje dela sektorja,
- priprava analiz, poročil, informacij in drugih gradiv ter priprava raziskovalnih in razvojnih nalog na področju dela in zaposlovanja,
- izvajanje nadzora nad delom Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje,
- sodelovanje z organi Evropskega socialnega sklada,
- mednarodno sodelovanje na področju dela in zaposlovanja.²⁶

Pri pripravi dokumentov se delo nanaša na določila Amsterdamske pogodbe, dokumente pa skupno oblikujejo vsi socialni partnerji in skupno prevzemajo tudi skrb za uresničevanje zapisanih dejavnosti (Kopač, 2002:81).

Programi, ki se nanašajo na pospeševanje zaposlovanja v Sloveniji so:

- Nacionalni program razvoja trga dela in zaposlovanja do leta 2006
- Programi aktivne politike zaposlovanja za leto 2003 ter Spremembe programa aktivne politike zaposlovanja za leto 2003
- Akcijski program zaposlovanja v Sloveniji za leto 2000 in 2001 ter Poročilo o uresničevanju akcijskega programa zaposlovanja v Sloveniji za leti 2000 in 2001 ter programov aktivne politike zaposlovanja za leto 2001
- Usmeritve aktivne politike zaposlovanja za leti 2002 in 2003 ter Programi aktivne politike zaposlovanja za leto 2002 (glej opombo 22).

²⁶ Vir: <http://www.gov.si/mddsz/zaposlovanje/zaposlovanje.htm>

4.3.1. Nacionalni program razvoja trga dela in zaposlovanja do leta 2006

Nacionalni program zaposlovanja (glej opombo 10) temelji na Zakonu o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti ter Pregledu trga dela kot analitični osnovi²⁷.

Po vzoru evropskega modela uvaja celostni pristop k zmanjševanju brezposelnosti in spodbujanju zaposlovanja, ki predstavlja aktivno in usklajeno sodelovanje gospodarskega, šolskega in finančnega področja pri uresničevanju ciljev zastavljene politike. Nacionalni program prav tako predpostavlja večnivojsko aktivno socialno partnerstvo, ki se bo kazalo pri načrtovanju, izvajanju in financiranju politike zaposlovanja, ki jo oblikujejo naslednji štirje stebri:

1. steber: Povečevanje zaposljivosti prebivalstva,
2. steber: Pospeševanje podjetništva,
3. steber: Povečevanje prilagodljivosti podjetij in zaposlenih ter
4. steber: Zagotavljanje enakih možnosti.

Strateški cilji razvoja trga dela in zaposlovanja v Sloveniji v obdobju 2000 do 2006, ki so jih zastavili v Nacionalnem programu pa so naslednji:

- dvig izobrazbene ravni aktivnega prebivalstva in njene usposobljenosti,
- zmanjševanje strukturnih neskladij, kar bi se kazalo v zmanjšanju deleža dolgotrajno brezposelnih na okoli 40% in deleža brezposelnih brez poklicne izobrazbe na okoli 25%,
- zagotovitev vključenosti v aktivne programe vseh mladih brezposelnih, ki v šestih mesecih po nastopu brezposelnosti niso našli nove zaposlitve oziroma za vse ostale, ki se v roku enega leta po tem niso zaposlili,
- zmanjševanje regijskih neskladij na trgu dela,
- rast zaposlenosti, ki bo v povprečju v obdobju 2000-2006 presegla 1% letno ob pospešeni gospodarski rasti, kar bo omogočilo zmanjšanje stopnje brezposelnosti na okoli 5% po mednarodni metodologiji oziroma registrirane stopnje okoli 8% do konca leta 2006,
- nadaljni razvoj socialnega partnerstva na področju razreševanja problema brezposelnosti in povečanja zaposlovanja.

²⁷ Dokument je pripravil Center RS za poklicno izobraževanje v sodelovanju z Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve in Evropsko unijo.

Ti cilji so podlaga za izvajanje aktivne politike zaposlovanja. Za doseganje čim boljše stopnje uspešnosti v drugem stebru – pospeševanju podjetništva, pa naj navedem nekaj konkretnih predlogov, kot so razvijanje instrumentov za preprečevanje nelegalnih oblik dela in sistem odkrivanja dela na črno, pospeševanje podjetništva med ženskami, mladimi in na podeželju, spodbujanje "part-time" zaposlovanja ter samozaposlovanja in še veliko drugih.

V Nacionalnem programu pa se kritično ovrednoti tudi izvajalska infrastruktura za uresničevanje ciljev, posebno Zavod RS za zaposlovanje. Da bi se izboljšala kakovost posredovanja zaposlitev je potrebno krepiti strokovne in tehnične zmogljivosti Zavoda. Krepitev individualnega pristopa pri obravnavi strank, timska obravnava strank ter intenzivno povezovanje z delodajalci so prednostne naloge, ki se bodo razvijale v naslednjih letih. Te razvojne usmeritve zahtevajo krepitev vloge lokalnih uradov za delo, povečanje števila svetovalcev zaposlitve, večje povezovanje z delodajalci na lokalnem in regionalnem nivoju, racionalizacijo postopkov dela zaradi zmanjšanja administriranja, vzpostavljanje še učinkovitejšega sistema spremljanja obveznosti brezposelnih in zunanjih izvajalcev programa zaposlovanja, razvijanje samopostrežnega dostopa do informacij na trgu dela za stranke ter dvig kvalitete dela.

Za večjo učinkovitost dela tega Zavoda, pa naj bi se naloge, ki ne sodijo v okvir običajnih nalog javnih zavodov za zaposlovanje, prenesle na druge institucije.

4.3.2. Akcijski program zaposlovanja v Sloveniji za leto 2000 in 2001²⁸

Akcijski program zaposlovanja v Sloveniji za leto 2000 in 2001 je temeljil na Zakonu o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, na ugotovitvah Pregleda trga dela v Sloveniji ter dokumentu Strateški cilji razvoja trga dela do leta 2006, politiki zaposlovanja in programih za njeno uresničevanje. Upošteval je usmeritve skupne evropske zaposlovalne politike, prav tako pa tudi razpoložljivo razvojno infrastrukturo in razpoložljive vire za uresničevanje načrtanih aktivnosti.

²⁸ Vir: Akcijski program zaposlovanja v Sloveniji za leto 2000 in 2001

Pomembna novost Programa je bila, da je predstavljal splet programov in ukrepov različnih institucij ter temeljil na vsakoletnem usklajevanju politik in instrumentov tako Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, Ministrstva za šolstvo in šport ter vseh gospodarskih ministrstev, kakor tudi njihovih izvajalskih institucij. Prav tako pa je bilo pomembno tudi sprotno proučevanje vpliva fiskalne politike na zaposlovanje.

Akcijski program je nadaljeval že sprejete in začrtane smerenice ter jih skušal okrepiti in jih intenzivneje izvajati, učinkovitost pa si je skušal zagotoviti s tem, da je uvedel regionalni, decentralizirani sistem načrtovanja in upravljanja ter sisteme nadzora in evalvacije, katerim do tedaj ni posvečal pozornosti.

Za mojo diplomsko nalogo, v kateri skušam predstaviti pogoje za zaposlovanje v malih podjetjih ter v obliki samozaposlovanja, pa sta ključna prva dva stebra Akcijskega programa zaposlovanja.

Prvi steber se je posvečal predvsem povečanju zaposljivosti prebivalstva ter postavljal poudarek na naslednje usmeritve:

- omogočiti nov začetek vsakemu mlademu brezposelnemu,
- preprečevanju dolgotrajne brezposelnosti,
- nadomeščanje pasivnih ukrepov z razvojem aktivnih programov za povečanje zaposljivosti,
- razvoj socialnega partnerstva s ciljem izboljšanja zaposljivosti,
- omogočiti razvoj vseživljenskega učenja ter
- zmanjšati osip poklicnih šol in olajšati prehod med šolo in delom.

Ukrepi na področju drugega stebra oziroma na področju pospeševanja podjetništva pa so med seboj povezali še več resorjev. Med nacionalnimi izvajalskimi institucijami so najpomembnejši Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, Slovenska razvojna družba ter Pospeševalni center za malo gospodarstvo. Uspešno uresničevanje tega stebra pa ni bilo mogoče brez učinkovite vključitve združenj delodajalcev, posebej še sistema obrtnih zbornic ter regionalne mreže Gospodarske zbornice Slovenije.

Cilj vseh teh programov ter celotnega sistema pospeševanja zaposlovanja je bil zagotoviti čim več novih delovnih mest. Potrebna naložbena sredstva so bila zagotovljena s pomočjo različnih kombinacij javnih, bančnih in zasebnih sredstev ter tudi sredstev mednarodnih razvojnih institucij, kot so Evropska investicijska banka, Sklad za socialni razvoj pri Svetu Evrope, Svetovna banka in Evropska banka za obnovo in razvoj.

Usmeritev, ki bi jo rada predstavila pa je Usmeritev številka 9: Pospeševanje samozaposlovanja in razvoja malih podjetij, katere cilj je bil *„spodbuditi hitrejši razvoj samozaposlovanja in malih podjetij s pomočjo pospešenega vlaganja v znanje in usposobljenost nosilcev za poslovanje v širšem evropskem prostoru z novimi oblikami financiranja, zagotovitev cenejšega dostopa do različnih oblik strokovnih pomoči in informacijske tehnologije ter razvojem stimulativnih sistemov davkov in prispevkov“* (Akcijski program zaposlovanja v Sloveniji za leto 2000 in 2001, 2000: 33).

Trenutne razmere in ključne probleme so videli predvsem v nespodbudnem finančnem in administrativnem okolju. Izpostavili so prednostne ukrepe ter predstavili že obstoječe ukrepe, kot so bili program pospeševanja samozaposlovanja z mrežo izvajalcev (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje), sistem kreditov za odpiranje novih delovnih mest, subvencioniranje prispevkov pri zaposlovanju delavcev in nepovratnih sredstev pri odpiranju novih delovnih mest, do konca leta 2000 pa je bilo v planu tudi oblikovanje kreditnega potenciala za odprtje 3000 novih delovnih mest letno.

V Poročilu o uresničevanju akcijskega programa zaposlovanja v Sloveniji za leti 2000 in 2001 je bilo utemeljeno, da je bil prvotni namen oblikovati dokument, ki bi temeljil na izvajanju politike socialne vključenosti in vzpostavljanju aktivne družbe, katere skrb je uravnotežen socialno ekonomski razvoj ter na partnerstvu osnovani razvojni politiki in zaposlovanju, cilj pa je bil spodbujanje samozaposlovanja brezposelnih oseb z usposabljanjem za podjetništvo in s finančno podporo ob zaposlitvi. Program je nudil brezposelnim osebam, ki so se želele samozaposliti informacije o možnostih, vključitev v programe usposabljanja za podjetništvo, subvencioniranje samozaposlitve v obliki subvencije oziroma povračila prispevkov.²⁹

²⁹ Vir: <http://www.gov.si/mddsz/pdf/porociloAPZ20022001.pdf>

Podatki kažejo, da je prav program samozaposlitve med najbolj učinkovitimi programi zaposlovanja, saj je prehod tistih, ki so realizirali samozaposlitev, nazaj v brezposelnost v obdobju dveh let po samozaposlitvi nizek, po drugi strani pa uspešnejši med udeleženci programa odpirajo tudi nova delovna mesta (glej opombo 25).

V poročilu pa za leto 2001 tudi navajajo, da je naraslo število zaposlenih pri samozaposlenih za 1,4%, število samozaposlenih oseb je bilo v enajstih mesecih nižje za 1,4%. Število samostojnih podjetnikov posameznikov je stagniralo in je bilo na letni ravni nižje za 0,5% (glej opombo 25).

4.3.3. Program aktivne politike zaposlovanja za leto 2003³⁰

V letu 2003 je bilo izvajanje programov zaposlovanja usmerjeno v zniževanje brezposelnosti in v odpravljanje njenih strukturnih neskladij. Ocenjujejo, da je ob hkratni rasti zaposlenosti konec leta 2003 brezposelnost v primerjavi s koncem leta 2002 nižja za okrog 6,8%.

Poseben poudarek v Programu je, z namenom racionalnejšega in učinkovitejšega izvajanja programov aktivne politike zaposlovanja, njihovega spremljanja, nadziranja in evalviranja, kot tudi podpora planiranja novih programov, namenjen razvoju informativne podpore programov zaposlovanja oziroma posameznim projektom.

Z nadaljnim razvojem že dostopnih storitev na elektronskih medijih ter uveljavljanje novih, bo zagotovljeno nadaljne posodabljanje, racionalizacija in učinkovitost pri posredovanju dela in zaposlitev, obveščanje brezposelnih, delodajalcev in drugih, informiranje zainteresiranih o dogajanju na notranjem in zunanjem trgu dela, o novih programih, projektih, novostih na področju predpisov in drugem.

Eden izmed projektov je tudi program spodbujanja samozaposlovanja, ki je namenjen razreševanju brezposelnosti s samozaposlitvijo in s tem odpiranju novih delovnih mest v malih podjetjih.

³⁰ Vir: http://www.gov.si/mddsz/pdf/apz_2003.pdf

Cilja tega programa sta samozaposlitev brezposelne osebe, ki želi uresničiti poslovno idejo ter izkaže pogoje in možnosti za takšno uresničitev in pa širši ekonomski cilj, odpiranje novih delovnih mest v malem gospodarstvu.

Spodbujanje samozaposlovanja se izvaja z naslednjima ukrepoma:

- pomoč pri samozaposlitvi, ki se izvaja v obliki individualnega in skupinskega svetovanja, v obliki seminarjev, delavnic in podjetniškega usposabljanja ter
- sofinanciranje stroškov spodbujanja podjetništva za tiste, ki so se že samozaposlili, na način enkratne nepovratne finančne pomoči.

Pomoč pri samozaposlitvi traja do 12 mesecev po vključitvi osebe v program, sofinanciranje stroškov se izvaja v enkratnem znesku, samozaposleni pa je zavezan ohraniti samozaposlitev najmanj dve leti.

V Sloveniji je za leto 2003 predvideno sledeče:

Tabela 4.8.: Program spodbujanja samozaposlovanja

PROGRAM	Število vključenih	Povprečni strošek v SIT	Vrednost programa v SIT
Spodbujanje samozaposlovanja	1300	345.000,00	446.774.480,00

Vir: Program aktivne politike zaposlovanja za leto 2003 (glej opombo 27).

Na podlagi najnovejših informacij in podatkov, ki so osnova za pripravo makrofiskalnega scenarija Vlade RS, pa so prišli do zaključkov, da je potrebno stalno prilagajanje programov aktivne politike zaposlovanja spremenjenim pogojem in sledenju cilja. Posledica le tega so spremembe usmerjene na povečanje obsega programov, ki pomenijo kvalitetno rešitev brezposelnosti. Tako je povečan tudi obseg programa pospeševanja samozaposlovanja.

Tabela 4.9.: Sprememba programa spodbujanja samozaposlovanja

PROGRAM	Število vključenih	Povprečni strošek v SIT	Vrednost programa v SIT
Spodbujanje samozaposlovanja	1800	384.320,00	691.774.480,00

Vir: Spremembe Programa aktivne politike zaposlovanja za leto 2003. ³¹

³¹ Vir: http://www.gov.si/mddsz/pdf/spremembe_apz_2003.pdf

5. NEPOSREDNO IZVAJANJE AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA

5.1. ZAVOD ZA ZAPOSLOVANJE

“Zavod za zaposlovanje je javna ustanova, ki je s svojimi storitvami običajno glavni izvajalec politike zaposlovanja v državi in je tudi običajno najbolj odgovoren za izvajanje politike trga delovne sile. Zavod se spreminja iz izvajalca togo opredeljenih dejavnosti in nalog v prožno sredstvo gospodarske rasti in razvoja. S stalnim povezovanjem s partnerji na lokalni, regijski in državni ravni je zelo pomemben spodbujevalec razvoja v konkretnem okolju” (Glazer, Hazl:2002:224).

Temeljni cilji Zavoda za zaposlovanje so:³²

- povečati zaposlenost,
- omogočiti uspešen poklicni razvoj posameznika,
- zagotoviti upravičencem socialno varnost ter
- zagotoviti enako kakovost storitev v Sloveniji.

Cilje Zavod za zaposlovanje dosega s službami, ki so organizirane po posameznih področjih dejavnosti, za zaposlovanje v malih podjetjih pa je najpomembnejša dejavnost aktivne politike zaposlovanja oziroma njeni programi, kot so:

- usposabljanje in izobraževanje,
- javna dela,
- usposabljanje in zaposlovanje invalidnih oseb in zdravniška služba,
- pospeševanje samozaposlovanja,
- refundacija in povračila prispevkov,
- sofinanciranje regijskih projektov ter
- pospeševanje samozaposlovanja in uvajanja kooperativ (glej opombo 29).

³² Vir: <http://www.ess.gov.si/html/elementi-okvirjev/F-predstavitev.htm>

5.1.1. Spodbujanje samozaposlovanja (glej opombo 13)

Osnovni cilj spodbujanja samozaposlovanja je predvsem motiviranje ljudi k ustvarjalnosti in podjetnosti ter spoznavanju poslovnih priložnosti.

V okviru programa Spodbujanje samozaposlovanja ter v skladu z novim Pravilnikom o izvajanju ukrepov aktivne politike zaposlovanja, se izvajata dve vrsti pomoči: pomoč pri samozaposlitvi in sofinanciranje stroškov spodbujanja podjetništva.

Pomoč pri samozaposlitvi

Ukrep pomoči pri samozaposlitvi omogoča brezposelnim osebam - bodočim podjetnikom pridobitev osnovnih informacij o možnostih samozaposlovanja, o postopkih, potrebnih za realizacijo samozaposlitve ter o dejavnikih, ki jih morajo upoštevati pri vzpostavljanju samozaposlitvenega projekta.

K pripravi poslovnih načrtov so dodali še spremljanje uresničevanja samozaposlitvenih projektov. Podjetnik začetnik ima po šestih mesecih poslovanja možnost, da skupaj s podjetniškim svetovalcem preveri ali je na pravi poti. Skupaj tako lahko rešujeta morebitne probleme pri izvajanju dejavnosti, hkrati pa dobita dodatne poslovne informacije, pomembne za uresničevanje podjetniške zamisli. Svetovanci so v večini primerov to dodatno pomoč dobro sprejeli.

Sofinanciranje stroškov spodbujanja podjetništva

Brezposelnim osebam, ki so bile vključene v program spodbujanja samozaposlovanja in so jim poleg postopkovne dokumentacije s poslovnim načrtom potrdili uresničljivost poslovne ideje ter s tem njihove samozaposlitve, je bila namenjena finančna pomoč ob začetku poslovanja.

Finančno pomoč je bilo možno pridobiti v več oblikah, in sicer kot nepovratna finančna sredstva, povračilo prispevkov v skladu z 48. a členom Zakona ali pa povratna finančna sredstva v višini 1 mio tolarjev v regijah, kjer so se sredstva že reinvestirala, medtem ko je bilo na Gorenjskem možno pridobiti še neporabljen sredstva iz javnega razpisa v letu 1998.

V letu 2001 se je samozaposlilo 1.748 brezposelnih oseb, od tega je nepovratna finančna sredstva prejelo 749 oseb, povračilo prispevkov je izkoristilo 982 brezposelnih oseb, 31 bodočih podjetnikov pa je izkoristilo povratna finančna sredstva. Kljub pomanjkanju finančnih sredstev pa je bilo samozaposlovanje v letu 2001 v porastu.

Prevladujoča pravno formalna oblika samozaposlitve je še vedno samostojni podjetnik. V izbiri dejavnosti prevladuje trgovina, poslovne storitve, gradbeništvo, vse več pa je samozaposlitev v kmetijstvu.

Rezultate realiziranih zaposlitev s programom spodbujanje samozaposlovanja pa si lahko ogledamo v naslednji tabeli:

Tabela 5.10.: Programi spodbujanja samozaposlovanja ter njihova realizacija

Vsebina pomoči	Število vključenih											
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	Skupaj
Informiranje in motiviranje	1.450	3.600	5.100	1.351	1.078	1.468	1.675	1.838	2.144	2.541	2.749	24.994
Različne oblike usposabljanja	850	1.410	4.313	2.728	3.396	2.939	2.267	2.272	2.152	1.903	1.624	25.854
Individualno svetovanje zunanjih institucij	470	1.577	3.256	2.836	3.970	3.492	2.661	2.780	2.013	2.039	1.760	26.854
Finančna pomoč ob realizirani samozaposlitvi (kapitalizacija DN ali 6 zajamčenih OD), izplačana osebam, ki so bile vključene tudi v usposabljanje	202	680	2.210	3.316	2.854	1.971	1.263	1.494	1.612	1.579	1.762	18.943
Finančna pomoč ob samozaposlitvi (kapitalizacije DN ali 6 zajamčenih OD) osebam, ki niso bile vključene v program usposabljanja	1.629	1.693	1.284	400	357	339	-	-	-	-	-	5.702
SKUPAJ REALIZIRANE ZAPOSLOTITVE	1.831	2.363	3.494	3.716	3.211	2.310	1.590	1.630	1.643	1.682	1.748	25.218

Vir: Prepoznavnost podpornih institucij v Sloveniji – Zavod za zaposlovanje (glej opombo 13).

4.2.1. Povračila prispevkov delodajalcem

Povračilo prispevkov delodajalcem je selektiven ukrep aktivne politike zaposlovanja, ki je bil usmerjen predvsem na mala podjetja. Cilj tovrstnih ukrepov, med katere sodi program povračil prispevkov delodajalcem, je bil spodbuditi delodajalce k novemu zaposlovanju oziroma zaposlovanju težje zaposljivih oseb, iskalcev prve zaposlitve, starejših

in dolgotrajno brezposelnih ter prejemnikov denarnih prejemkov, ki so bili udeleženci pasivne oblike programov zaposlovanja.

Programi, ki spodbujajo odpiranje novih delovnih mest, so tudi najkrajša oziroma neposredna pot za zagotovitev redne zaposlitve brezposelnim in ob tem pomenijo obliko delitve stroškov in odgovornosti med podjetji in javnimi ustanovami, ki so zadolžene za pomoč brezposelnim in izvajanje aktivne politike zaposlovanja.

Povračila prispevkov delodajalcev se izvaja kot program, ki je neposredno usmerjen na trg dela, da se zagotovi kombinacija naslednjih učinkov: zagotovitev trajnejše zaposlitve ciljnim skupinam brezposelnih oseb, vplivanje na povečanje povpraševanja po delavcih na trgu dela, dvig učinkovite ponudbe delavcev na trgu dela in pomoč ciljnim skupinam, da obdržijo stik s trgom dela.

Zavod je pričel uspešno spodbujati zaposlovanje brezposelnih oseb z izvajanjem programa povračil prispevkov delodajalcem, način izvajanja programa pa je v letu 2001 določal 48. a člen noveliranega Zakona, ki je precej spremenil način izvajanja programa povračila prispevkov. Pogoji vključevanja v program so postali z njim za delodajalce ugodnejši, saj novela Zakona omogoča povračilo prispevkov, ki jih plačujejo delodajalci od bruto plač delavcev v izhodiščni višini 38,2 % za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, za primer bolezni in poškodb izven dela, za primer poškodb pri delu, za zaposlovanje in za porodniško varstvo. Povečalo se je število kategorij oseb, ki se v program lahko vključujejo, delodajalec pa je do povračila upravičen, ko gre za novo zaposlitev, ko z zaposlitvijo povečuje skupno število zaposlenih, razen ko zaposluje brezposelno osebo, starejšo od 50 let.

Bistvo sprememb je bilo tudi v tem, da se je program posebej usmeril na mala podjetja kot prednostno ciljno skupino. Na splošno se je zvišala višina prispevkov in podaljšal čas, v katerem se delodajalcu povrnejo prispevki. Program zavezuje delodajalca, da udeleženca programa zaposli za najmanj dve leti, brezposelna oseba, ki se sama zaposli, pa se zaveže, da bo z dejavnostjo nadaljevala najmanj za dvojno dobo prejemanja povračila prispevkov.

Pravice delodajalca, ki je zaposlil brezposelno osebo so bile:

- za brezposelno osebo, ki je bila neprekinjeno več kot 12 mesecev prijavljena na Zavodu, mu je Zavod za 2 leti povrnil 50,0 % prispevkov;
- za osebo, starejšo od 50 let, ki je prejela denarno nadomestilo ali denarno pomoč po Zakonu oziroma je prejela denarni dodatek po predpisih o socialnem varstvu, mu je Zavod za 3 leta povrnil 50,0 % prispevkov, za vsako nadaljnje leto pa še 25,0 % prispevkov;
- za iskalca prve zaposlitve, ki je bil najmanj 6 mesecev prijavljen na Zavodu, mu je Zavod za 2 leti povrnil 50,0 % prispevkov, tretje leto pa še 25,0 % prispevkov;
- za prejemnika denarnega nadomestila ali denarne pomoči, mu je Zavod povrnil prispevke za dobo, ki je dvakrat daljša od preostanka prejemanja denarnega nadomestila ali denarne pomoči;
- za samozaposlene je Zavod povrnil prispevke za obdobje 3 let in sicer za prvo leto 100,0 %, za drugo leto 50,0 % in za tretje leto 25,0 %;
- če je delodajalec, ki ima največ 50 zaposlenih delavcev, zaposlil brezposelno osebo ali delavca, katerega delo postane trajno nepotrebno, mu je Zavod povrnil prispevke za obdobje 3 let, in sicer za prvo leto 100,0 %, za drugo leto 50,0 % in za tretje leto 25,0 %.

Marca 2001 pa je pričela veljati Uredba o znižani višini povračila prispevkov, ki je znižala višino prispevkov, za povračilo delodajalcu z manj kot 50 zaposlenimi, ko ta zaposli brezposelno osebo, ki ne pripada določeni ciljni skupini brezposelnih oziroma nima stalnega prebivališča v upravni enoti z nadpovprečno stopnjo registrirane brezposelnosti.

Znižanje je bilo naslednje:

- če je delodajalec z do 50 zaposlenimi delavci zaposlil brezposelno osebo, ki je bila neprekinjeno 6 in več mesecev prijavljena na Zavodu in je imela stalno prebivališče v upravni enoti s stopnjo registrirane brezposelnosti nad 14,0 %, ali delavca, katerega delo je postalo trajno nepotrebno, mu je Zavod povrnil prispevke za obdobje treh let, in sicer za prvo leto 100,0 %, za drugo leto 50,0 % in za tretje leto 25 %;

- če je delodajalec z do 50 zaposlenimi delavci zaposlil osebo, ki je pripadala z zakonom določeni ciljni skupini brezposelnih oseb, mu je Zavod povrnil prispevke za obdobje treh let, in sicer za prvo leto 80,0 %, za drugo leto 50,0 % in za tretje leto 25,0 %;
- če je delodajalec z do 50 zaposlenimi delavci zaposlil brezposelno osebo, ki je starejša od 50 let, mu je Zavod povrnil prispevke za obdobje treh let, in sicer za prvo leto 90,0 %, za drugo in za tretje leto pa 50,0 %;
- če je delodajalec z do 50 zaposlenimi delavci zaposlil brezposelno osebo, ki je bila neprekinjeno 6 in več mesecev prijavljena na Zavodu, mu je Zavod povrnil prispevke za obdobje treh let, in sicer za prvo in za drugo leto 50,0 %, za tretje leto pa 25,0 %;
- če je delodajalec z do 50 zaposlenimi delavci zaposlil brezposelno osebo, ki je bila neprekinjeno do 6 mesecev prijavljena na Zavodu, mu je Zavod povrnil prispevke za obdobje treh let in sicer za prvo leto 25,0 %, za drugo in za tretje leto pa 12,5 %.

Poleg tega pa je veljala uredba, da višina letnega povračila prispevkov delodajalcem z do 50 zaposlenimi ob tem ni mogla presegati zneska sedemkratnika minimalne plače v Republiki Sloveniji, če je znašalo povračilo prispevkov 100,0 %, oziroma sorazmernega dela sedemkratnika minimalne plače, če je bilo povračilo prispevkov določeno v nižjem odstotku.

Kljub navedenemu znižanju povrnjenih prispevkov v letu 2001 je sprememba zakonodaje ni vplivala na intenzivno izvajanje programa.

V letu 2001 je bilo s pomočjo programa zaposlenih za čas najmanj dveh let 7.024 brezposelnih oseb oziroma trajno presežnih delavcev. Zaposlitve s povračilom prispevkov v letu 2001 so ob tem pomenile zaposlitev 8,0 % vseh v letu 2001 na novo prijavljenih v evidenco brezposelnih oseb (87.673) in 13,3 % vseh, ki so se v istem letu iz evidence brezposelnih oseb vključili v zaposlitev (52.664). Od 7.024 v letu 2001 na novo vključenih oseb je bilo 1.926 ali 27,4 % brezposelnih oseb, ki so se v program vključile na podlagi zaposlitve pri delodajalcih z do 50 zaposlenimi.

Od preostalih 5.098 vključenih, ki so se zaposlili s pomočjo programa, je po zakonski podlagi vključitve bilo:

- 1.659 ali 23,6 % brezposelnih iz upravnih enot s stopnjo registrirane brezposelnosti nad 14,0 %, zaposlenih pri delodajalcu z do 50 zaposlenimi;
- 1.462 ali 20,8 % brezposelnih oseb iz ciljnih skupin, ki so se zaposlile pri delodajalcih z do 50 zaposlenimi;
- 1.297 ali 18,5 % brezposelnih oseb, ki so se samozaposlile;
- 344 ali 4,9 % zaposlenih, ki so bili vključeni v program povračil prispevkov iz naslova prejetanja denarnega nadomestila oziroma denarne pomoči;
- 139 ali 2,0 % nad 6 mesecev brezposelnih iz upravnih enot s stopnjo registrirane brezposelnosti nad 14,0 %, zaposlenih pri delodajalcu z do 50 zaposlenimi;
- 103 ali 1,5 % presežnih delavcev, ki so se zaposlili pri delodajalcih z do 50 zaposlenimi.

Podatki iz leta 2001 kažejo, da je bilo meseca decembra leta 2001 v programu aktivno vključenih 15.690 delodajalcev in 21.462 oseb. Znižal se je tudi delež brezposelnih oseb, ki so se v program povračil prispevkov vključili zgolj na osnovi zaposlitve pri delodajalcih z do 50 zaposlenimi in niso izpolnjevali nobenega dodatnega pogoja. Navedeni delež se je v primerjavi z letom 2000, ko je znašal 66,1 %, znižal na 27,4 %.

Podatki za leto 2001 kažejo, da so se v program povračil prispevkov delodajalcem s kar 44,4 % deležem vključevali delodajalci z do 50 zaposlenimi, ki so zaposlili težje zaposljivo brezposelno osebo: nad 1 leto prijavljeno pri Zavodu, starejšo od 50 let in prejemnico denarnih dodatkov, iskalko prve zaposlitve in nad 6 mesecev prijavljeno pri Zavodu, prejemnico denarnega nadomestila ali denarne pomoči ali brezposelno osebo, ki prebiva v upravni enoti s stopnjo registrirane brezposelnosti nad 14,0 %. V letu 2000 je ta delež znašal le 13,2 % vseh vključenih v program.

V programu Aktivne politike zaposlovanja za leto 2003 pa lahko vidimo, da so se sredstva namenjena izvajanju tega programa skoraj prepolovila.

Sredstva namenjena izvajanju programa so bila:

Tabela 5.11.: Program spodbujanja zaposlovanja

PROGRAM	Število vključenih	Povprečni strošek v SIT	Vrednost programa v SIT
Povračila prispevkov delodajalcem	20.000	150.600,00	3.012.856.030,00

Vir: Program aktivne politike zaposlovanja za leto 2003 (glej opombo 13).

Sredstva, dejansko namenjena za izvajanje programa po Spremembi programa Aktivne politike zaposlovanja pa so :

Tabela 5.12.: Sprememba programa spodbujanja zaposlovanja

PROGRAM	Število vključenih	Povprečni strošek v SIT	Vrednost programa v SIT
Povračila prispevkov delodajalcem	17.000	101.270,00	1.720.852.935,00

Vir: Spremembe programa aktivne politike zaposlovanja za leto 2003 (glej opombo 13).

Glede na to, da Zavod za zaposlovanje svoje projekte prikazuje v pozitivni luči z zadovoljivimi rezultati, pa takšna ukinitvev sredstev za uspešen program spodbujanja zaposlovanja ter samozaposlovanja ni razumljiva.

Kljub podatkom o izvrševanju programov Zavoda za zaposlovanje, pa je zanimivo tudi dejstvo, ki ga skušam prikazati v naslednjem poglavju.

5.2. PREPOZNAVNOST ZAVODA ZA ZAPOSLOVANJE

Zavod RS za zaposlovanje je predstavil Poročilo o realizaciji poslovnega načrta zavoda za leto 2002, v katerem je razvidno, da so izvedli večino načrtovanih nalog. Konec Decembra 2002 je bilo 99.607 brezposelnih oseb, torej je število padlo pod 100.000. Izboljšala se je tudi struktura brezposelnih, saj se je naprimer delež dolgotrajno brezposelnih

(nad eno leto) znižal s 54,7% v letu 2001 na 52,2% . Med letom 2002 je bilo v programe zaposlovanja na novo vključenih 40.311 oseb.³³

V poročilu Ocena delodajalcev o sodelovanju z ZRSZ pri iskanju kandidatov za prosta delovna mesta³⁴, Zavod RS za zaposlovanje navaja, da se v primerjavi s prejšnjimi leti delež delodajalcev, ki so želeli pomoč pri iskanju kandidatov za zaposlitev na prostih delovnih mestih, ni povečal, povečala pa se je intenzivnost sodelovanja z Zavodom pri tistih delodajalcih, ki so pri iskanju kandidatov sodelovali z Zavodom. Sklepali so, da so bili ti delodajalci z Zavodovo storitvijo zadovoljni, pa so se po pomoč na Zavod obrnili večkrat. Rezultati, ki so jih objavili kažejo, da so z Zavodovo pomočjo delavce zaposlovali v 61,9% primerov.

Glede na objavljene rezultate poslovanja, pa je zanimiva raziskava o Prepoznavnosti podpornih institucij v Sloveniji – Zavoda za zaposlovanje, ki jo je naročila Gospodarska zbornica Slovenije (glej opombo 6).

Podjetjem, ki so ustrezala vzorcu raziskave so poslali prošnjo za odgovore na postavljeno vprašanje o obsegu sodelovanja podjetnikov z Zavodom za zaposlovanje na podlagi katerih so prišli do naslednjih zaključkov.

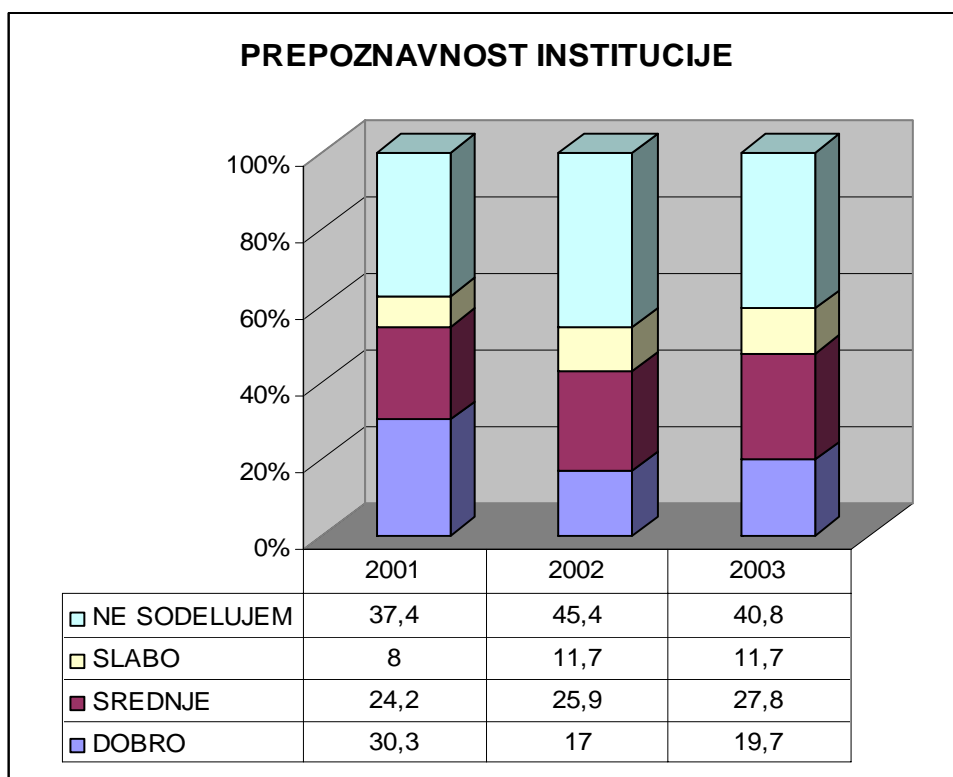
Tabela 5.13.: Vzorec posameznih let

Kategorija / leto	2001	2002	2003
Število vključenih podjetij v raziskavo	2500	2500	2500
Pridobljeni rezultati – obdelane ankete	1385	1500	1125

Vir: Prepoznavnost podpornih institucij v Sloveniji – Zavoda za zaposlovanje (glej opombo 6).

³³ Vir: http://www.dnevnik.si/clanek_natisni.asp?id=46724 Dnevnik, Sreda, 26.3.2003

³⁴ Vir: ZZZ: Ocena delodajalcev o sodelovanju z ZRSZ pri iskanju kandidatov za prosta delovna mesta za leto 2002

Slika 5.4.: Prepoznavnost Zavoda za zaposlovanje

Vir: Prepoznavnost podpornih institucij v Sloveniji – Zavoda za zaposlovanje (glej opombo 6).

Iz prikazanih podatkov izhaja, da se je sodelovanje z Zavodom za zaposlovanje v letu 2002 glede na preteklo leto poslabšalo. Tako s to institucijo v letu 2002 ni sodelovalo 45,4 % vprašanih (leto prej 37,4 %), leta 2003 pa ni sodelovalo 40,8% anketiranih podjetij. Podjetniki, ki so sodelovali s to institucijo pa navajajo, da je bilo to sodelovanje v letu 2002 slabo (11,7 %), srednje (25,9 %) in dobro le 17 % vprašanih ter se v letu 2003 bistveno ne spremeni.

Podatki kažejo na to, da kljub aktivnemu delovanju Zavod za zaposlovanje potrebuje temeljito prenovu, saj je prepoznavnost obravnavane institucije slaba.

6. ZAKLJUČEK

Slovenija je z dnem svoje osamosvojitve stopila na težko pot ustanavljanja svoje države ter prilagajanja novonastalim razmeram, tako v politiki, kot tudi v gospodarstvu. Ob prestrukturiranju podjetij se je povečala brezposelnost, spremenili so se pogoji zaposlovanja.

V nalogi sem podrobno predstavila in poudarila, da je Evropa že dolgo pred nami prišla do zaključka, da sta glavni smernici za rešitev problema brezposelnosti rast malega gospodarstva ter izdelana politika zaposlovanja.

Dandanes se malemu gospodarstvu in obrti pripisuje vlogo rešitelja v dolgoletnem boju proti brezposelnosti. Tega se Evropska unija zaveda, saj so tudi njihove raziskave pokazale, da je malo gospodarstvo edino, ki je še sposobno odpirati nova delovna mesta.

Velika podjetja namreč v procesu globalizacije stalno povečujejo produktivnost in zmanjšujejo število delavcev, opuščajo obrobne dejavnosti in se raje pogodbeno povezujejo z malimi podjetji. Ta postajajo vse bolj potrebna tudi zaradi pojavljanja vrste novih tehnologij, ki zahtevajo malo proizvodnjo. Od novih malih podjetij, ki se povrh še neprimerno lažje in hitreje prilagajajo stalno spreminjajočim se tržnim razmeram, tudi v Evropski uniji pričakujejo ugodne vplive, tako na gospodarsko rast, kot na krajšanje vrst pred uradi za zaposlovanje. Pri tem niso hoteli zgolj križem rok čakati na ugoden razplet, ampak so ga sklenili pospešiti in spodbuditi z posebnimi večletnimi programi za majhna podjetja. Vse bolj pa si tudi prizadevajo odpraviti vsakršne ovire in omejitve za razvoj malega gospodarstva.

Ugotavljam, da zahodna gospodarstva vsa po vrsti na vseh možnih področjih vzpodbujajo razcvet malega gospodarstva, ker v tem vidijo odlično priložnost za zaposlovanje presežkov delovne sile.

Slovenija na tem področju še nima lastnih izkušenj, zato je v svoje programe vključila smernice Evropske unije ter jih skušala prilagoditi našim razmeram. Programi Evropske unije so prilagojeni sodobnim in motiviranim izvajalcem zaposlovalne politike.

Bistveno področje, ki nam moje ugotovitve potrjuje je samo podjetniško okolje. Na področju zakonodaje se šele sedaj pripravlja novi zakon o spodbujanju podjetništva, ki naj bi nadomestil zakon o pospeševanju malega gospodarstva iz leta 1991, ki je zaradi spremenjenih razmer gospodarjenja in izzivov globalne konkurence postal pomanjkljiv in neusklajen s predpisi Evropske unije.

Če povzamem vse to, pridem do zaključka, da je bilo največ storjenega na makro ravni, bistveno premalo ali skoraj nič pa na mikro ravni in to predvsem na področju takoimenovanih zaščitnih ukrepov za male delodajalce, kar poznamo v evropskih državah, kjer so ti ukrepi dali pozitivne rezultate pri razvoju malega gospodarstva in zaposlovanja v tem sektorju.

Zavod za zaposlovanje je kot edini izvajalec politike zaposlovanja v naši državi vse preveč orientiran na golo izvajanje zaposlovanja brezposelnih, to se pravi tistih, ki so prijavljeni na Zavodu in so del njihove evidence. Zavod bi moral svojo dejavnost razširiti in izboljšati za vse brezposelne osebe. Tako bi se tudi tisti, ki sedaj svoj zaslužek povečujejo na sivem trgu, lažje odločali za samozaposlitev. Tudi tisti že zaposleni, ki v svoji službi niso povsem zadovoljni ter svojih sposobnosti ne morejo uresničevati na sedanjih delovnih mestih in razmišljajo o izboljšanju pogojev dela, bi se ob večji informiranosti o možnostih druge vrste zaposlitev, odločali za samozaposlitev. Tako bi se sprostila vrsta delovnih mest, ki bi dala možnost za zaposlitev brezposelnih oseb.

Slabo komunikacijo priznava tudi sam Zavod za zaposlovanje, saj pravijo, da manjši podjetniki večinoma sploh ne vedo za njihove aktivnosti, kot je možnost sofinanciranja, niti ne poznajo zakonodaje pri zaposlovanju. Vendar pa je to le ena stran, druga pa je ta, da Zavod v mala podjetja ne pošilja kakovostnih kadrov, temveč tiste iz tveganih skupin, ki se jih želijo prej rešiti, kar pa za mala podjetja ni niti rešitev niti vsodbuda.

Poznavalci razmer soglasno ugotavljajo, da malo gospodarstvo za Slovenijo pomeni predvsem nova delovna mesta. Vendar pa podjetniki in obrtniki ter tudi tisti, ki naj bi to šele postali, potrebujejo tudi denar, torej sredstva za naložbe in tudi zakonsko podporo.

Obrtna zbornica je pozitivno ocenila programe za pospeševanje samozaposlovanja, vendar ti za nadaljne poslovanje in razvoj potrebujejo večjo pomoč države. Naša zakonodaja na tem področju ni selektivna, kar pomeni, da so začetniki obremenjeni enako kot vsi drugi podjetniki. Tako enaki pogoji poslovanja veljajo za male kakor tudi za velike gospodarske enote. Veliko bi država lahko storila tudi na področju zaščitnih ukrepov za male delodajalce.

Glede na to, da Zavod za zaposlovanje svojih storitev ne izvaja sistematsko, izvaja le posamezne dele programov aktivne politike zaposlovanja, ljudje izkoriščajo luknje in pomankljivosti sistema.

Iz navedenega zaključujem, da se povečuje zaposlovanje v malih podjetjih, ker le ta ratejo ter se razvijajo, samozaposlovanje kot oblika zaposlovanja pa upada.

7. SEZNAM LITERATURE

1. (2000) **Akcijski program zaposlovanja v Sloveniji za leto 2000 in 2001**, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Ljubljana
2. Glazer Jože, Hazl Vanja (2002) :” **Službe za zaposlovanje**”. V: Svetlik Ivan, Glazer jože, Kajzer Alenka, Trbanc Martina (ur.): Politika zaposlovanja. FDV, Ljubljana, str.200-229.
3. GV, 43,1998
(**Mulej Robert: Kje so zdaj podjetja po dva jurja?**)
4. GV, 39, 1999
(**Nidorfer Matjaž: Prepočasna rast malih podjetij**)
5. GV, 9,2000
(**Sovdat Miša: Zadovoljni dremež na lovorikah**)
6. Hodgetts, Richard M., Kuratko, Donald F.(1995): ”**Effective Small Business Management**”., The Dryden Press ,5. Fort Worth
7. http://europa.eu.int/comm/employment_social/employment_strategy/prop_2003/g/_en.pdf
(**Council Decision on guidelines for the employment policies of the Member States**, Jul 2003)
8. http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/2003/l_19720030805en00130021.pdf
(**The employment guidelines**, Jul 2003)
9. http://europa.eu.int/comm/employment_social/employment_strategy/index_en.htm
(**European employment strategy**)

10. http://europa.eu.int/comm/employment_social/firsttime_en.htm
(**Employment and Social Affairs**)
11. http://europa.eu.int/comm/employment_social/local_employment/index_en.htm
(**Local Employment Development**)
12. http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/mult_entr_programme/program...
(**The Multiannual Programme for Enterprise and Entrepreneurship, and in particular for Small and Medium – sized Enterprises 2001-2005**)
13. <http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/craft/definition.htm>
(**Definition of Craft and Small Enterprises**)
14. <http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/craft/craft-studies/methodology-...>
(**Methodology for the collection and grouping of statistical data on small craft business**)
15. <http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/craft/craft-third-conference/follow-up-milan/follow-up-table-8-99.pdf>
(**Follow – up of the 3rd European Conference of craft and small businesses**)
16. <http://evropa.gov.si/evropomocnik/question/56-10>
(**Kako bo vključevanje Slovenije v EU vplivalo na mala podjetja ?**)
17. <http://evropa.gov.si/evropomocnik/question/57-11>
(**Kaj pomeni vključitev v EU za mala podjetja in podjetnike z največ 15 zaposlenimi in z letnim bruto prihodkom 60 milijonov SIT?)**)
18. <http://www.gov.si/mddsz/pdf/porociloAPZ20022001.pdf>
(**Poročilo o uresničevanju akcijskega programa zaposlovanja v Sloveniji za leti 2000 in 2001 in Programov Aktivne politike zaposlovanja za leto 2001**)

19. http://www.gov.si/mddsz/pdf/apz_2003.pdf
(**Program aktivne politike zaposlovanja za leto 2003**)
20. http://www.gov.si/mddsz/pdf/spremembe_apz_2003.pdf
(**Spremembe Programa aktivne politike zaposlovanja za leto 2003**)
21. <http://objave.uradni-list.si/bazeul/URED/2001/092/B/5245971755.htm>
(**Nacionalni program razvoja trga dela in zaposlovanja do leta 2006**)
22. http://www.ozs.si/obrtnik/rubrike/2003-04/iz_eu1.htm
(**Mala podjetja – hrbtenica evropskega gospodarstva**)
23. <http://www.pcmg.si/>
(**Kako pričeti opravljati gospodarsko dejavnost (strnjen povzetek predpisov, pogojev in postopkov)**)
24. http://www.dnevnik.si/clanek_natisni.asp?id=46724 Dnevnik, Sreda, 26.3.2003
(**Zavod za zaposlovanje lani s presežkom v višini 43,8 miliona tolarjev**)
25. <http://www.ess.gov.si/html/Predstavitev/LetnaPorocila/lp01/pogl4.htm#1>
(**Prepoznavnost podpornih institucij v Sloveniji – Zavod za zaposlovanje**)
26. <http://www.gemslovenia.org/Ugotovitve/ugotov.htm>
(**Ugotovitve GEM (Global Entrepreneurship Monitor) Slovenija 2002**)
27. <http://www.ess.gov.si/html/elementi-okvirjev/F-predstavitev.htm>
28. <http://www.ueapme.com/business-suport/Declaration-Slovenie.doc>
29. <http://www.gzs.si/Nivo3.asp?!ID=122>
(**Prikaz stanja malega podjetništva**)

30. <http://www.gzs.si/DRNivo3.asp?IDpm=7661>
(**Malo podjetništvo**)
31. <http://www.publikum.si/slo/zakonodaja/zgd/>
(**Zakon o gospodarskih družbah**)
32. <http://www.ueapme.com/business-suport/Declaration-Slovenie.doc>
(**Organisation for Economic Co-operation and Development**)
33. Ignjatovič, Miroljub (2002):" **Trg delovne sile v Sloveniji v devetdesetih letih 20. stoletja**". V: Svetlik Ivan, Glazer jože, Kajzer Alenka, Trbanc Martina (ur.): Politika zaposlovanja. FDV, Ljubljana, str.12-31.
34. Kopač Anja, Hazl Vanja, Svetlik Ivan (2002): "**Evropska politika zaposlovanja**". V: Svetlik Ivan, Glazer jože, Kajzer Alenka, Trbanc Martina (ur.): Politika zaposlovanja. FDV, Ljubljana, str.58-95.
35. Kopač Anja (2002):" **Pasivna politika zaposlovanja – sistemi socialne varnosti za primer brezposelnosti**". V: Svetlik Ivan, Glazer jože, Kajzer Alenka, Trbanc Martina (ur.): Politika zaposlovanja. FDV, Ljubljana, str.144-173.
36. (2002) **Ocena delodajalcev o sodelovanju z ZRSZ pri iskanju kandidatov za prosta delovna mesta za leto 2002**, Zavod RS za zaposlovanje, Ljubljana.
36. Rojec Matija, Rems Marko, Simoneti Marko(1998): "**Proces prestrukturiranja po končani privatizaciji**". Teorija in praksa, 35, 1, str. 62-70.
37. Rončevič Borut (1999): "**Med trgom in državo**". Teorija in praksa, 36, 3, str.405-424.
38. (2002) **Statistični letopis RS za leto 2002**. Statistični urad RS, Ljubljana.
39. Svetlik, Ivan(1985): **Brezposelnost in zaposlovanje**. Delavska enotnost, Ljubljana.

40. Svetlik Ivan, Trbanc Martina (2002): "**Oblikovanje, izvajanje in evalvacija politike zaposlovanja**". V: Svetlik Ivan, Glazer Jože, Kajzer Alenka, Trbanc Martina (ur.): Politika zaposlovanja. FDV, Ljubljana, str.34-57.
41. Trbanc, Martina (1994): "**Ocene mesečnih stopenj brezposelnosti po kriterijih mednarodne organizacije dela**". V: Pirher Sonja, Svetlik Ivan (ur.): Zaposlovanje – približevanje Evropi, FDV, Ljubljana, str.57-80.
42. Tajnikar Maks (1994): "**Pet let podjetniškega razvoja**". Gospodarski vestnik, Ljubljana, XLIII, 38, str12-14